

Warszawa, dnia 27 marca 2019 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2018 r.

al. J. Ch. Szucha 23
00-580 Warszawa

tel.: +48 22 523 93 19
fax: +48 22 523 88 06
dpopc.sekretariat@msz.gov.pl

25 lat

Europejskiej Konwencji
Praw Człowieka w Polsce

SPIS TREŚCI

I. Wstęp i informacje ogólne	3
II. Informacje na temat planów działań i raportów z wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przygotowanych i wysłanych do Rady Europy w 2018 r.....	4
III. Informacje na temat zakończenia przez Komitet Ministrów nadzoru nad wykonywaniem wybranych wyroków wydanych w sprawach polskich.....	10
IV. Decyzje Komitetu Ministrów wydane w 2018 r. w sprawie realizacji niektórych wyroków Trybunału w sprawach polskich.....	11
V. Informacja na temat komunikacji wniesionych do Komitetu Ministrów RE przez uprawnione podmioty oraz udzielonych w związku z tymi komunikacjami odpowiedzi rządu	17
VI. Działalność międzyresortowego Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w 2018 r.18	
VII. Zmiana na stanowisku Pełnomocnika	19
VIII. Informacja na temat posiedzenia Komisji Praw Człowieka, Praworzędności i Petycji Senatu RP.....	19
IX. Informacja na temat działań Pełnomocnika mających na celu usprawnienie wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę	20
X. Informacja na temat wizyty w Polsce Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, pani Dunji Mijatović.....	22
XI. Obchody 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce.....	23
XII. Konkursy MSZ dla szkół na temat Konwencji	32
XIII. Organizacja XII Seminarium Warszawskiego	35
XIV. Działalność Pełnomocnika w odniesieniu do procesu reformy Trybunału i systemu Konwencji oraz w pracach komitetów i grup roboczych Rady Europy z zakresu praw człowieka	36
XV. Informacje statystyczne	38
XVI. Podsumowanie	48
XVII. Broszura okolicznościowa Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka	50
WYKAZ SKRÓTÓW:.....	59
WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW	59

I. Wstęp i informacje ogólne

Niniejszy Raport został sporządzony przez Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw Postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej Pełnomocnik) na podstawie § 2 ust. 1 pkt 4 *Zarządzenia nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. w sprawie utworzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* zmienionego *Zarządzeniem nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2008 r.*, *Zarządzeniem nr 20 Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 marca 2013 r.* oraz *Zarządzeniem nr 6 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 2015 r.* (dalej Zarządzenie) w oparciu o materiały przedłożone przez poszczególne resorty i inne podmioty odpowiedzialne za wykonanie konkretnych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPCz lub Trybunał). Zawarte w Raporcie informacje i dane zostały przedstawione według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Jest to już siódmy Raport roczny przedstawiany przez Pełnomocnika. Prezentuje on działalność Pełnomocnika w okresie sprawozdawczym, zarówno w zakresie wykonywania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich, jak i w przedmiocie upowszechniania standardów wynikających z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej Konwencja lub Europejska Konwencja Praw Człowieka) oraz orzecznictwa Trybunału. Zawiera informacje na temat przesłanych do Rady Europy (dalej RE) dokumentów dotyczących wykonywania wyroków Trybunału, spraw uznanych za wykonane przez Komitet Ministrów Rady Europy (dalej KM lub KM RE), postanowień decyzji KM ws. wykonywania niektórych z polskich spraw, komunikacji zawierających rekomendacje ws. wykonywania poszczególnych wyroków, przesłanych do KM przez uprawnione podmioty, zmiany na stanowisku Pełnomocnika MSZ ds. postępowań przed ETPCz, działalności Zespołu ds. ETPCz, uczestnictwa Pełnomocnika w posiedzeniu Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP, działalności Pełnomocnika w zakresie usprawnienia wykonywania wyroków Trybunału, wizyty Komisarz Praw Człowieka w Warszawie, wydarzeń zorganizowanych w ramach obchodów 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce, XII edycji Seminarium Warszawskiego oraz działalności Pełnomocnika w odniesieniu do reformy systemu Konwencji i prac komitetów RE zajmujących się prawami człowieka. Na końcu Raportu znajdują się dane statystyczne dotyczących polskich spraw przed Trybunałem oraz w wykonywaniu przed KM.

Warto w tym miejscu podkreślić szczególną rocznicę, która przypadła w 2018 r. – 19 stycznia 1993 r. Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Praw Człowieka, zaś 1 maja 1993 r. uznała jurysdykcję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pełnomocnik był mocno zaangażowany w organizację obchodów 25 rocznicy Konwencji w Polsce, przygotował też i szeroko udostępnił rocznicowy logotyp, broszurę informacyjną *Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka* (znajdująca się na końcu niniejszego Raportu) oraz wystawę pt. *25 lat Polski w strasburskim systemie ochrony praw człowieka*. Bardziej szczegółowy wykaz rocznicowych wydarzeń opisany został w dalszej części Raportu.

Ponadto należy odnotować zmianę na stanowisku Pełnomocnika – 16 października 2018 r. panią Justynę Chrzanowską, która pełniła tę funkcję od 2012 r., zastąpił pan Jan Sobczak.

Integralną częścią Raportu są jego załączniki. Pierwszy z Raportów rocznych, za 2012 r., był dokumentem skondensowanym, zawierającym odniesienia i odesłania do dokumentów dotyczących wykonywania wyroków Trybunału (tzw. planów działań i raportów

z wykonania) w polskich sprawach, przekazanych do Rady Europy w okresie sprawozdawczym i opublikowanych na stronach internetowych tej organizacji. Natomiast wychodząc naprzeciw oczekiwaniom parlamentarzystów oraz społeczeństwa obywatelskiego, do Raportów sporządzanych w kolejnych latach dołączono obszerne załączniki.

Załącznik A zawiera zestawienie tabelaryczne planów działań i raportów z wykonania. Obszerny Załącznik B obejmuje pełne teksty ww. planów i raportów w polskiej wersji językowej. W Załączniku C zebrane zostały sprawozdania z posiedzeń plenarnych Zespołu ds. ETPCz. Załącznik D zawiera wybrane orzeczenia ETPCz wydane w sprawach dotyczących innych Państw-Stron Konwencji, które mają lub mogą mieć znaczenie dla prawa lub praktyki jego stosowania w Polsce. W Załączniku E znajduje się wykaz projektów nowelizacji aktów prawnych i zmian legislacyjnych oraz wykaz zmian w praktyce koniecznych dla wykonania wyroków ETPCz, a także informacja nt. źródeł naruszeń Konwencji, stwierdzonych w wyrokach Trybunału na skutek obowiązywania błędnego prawa, czy wynikających z nieodpowiedniej praktyki jego stosowania. W tym załączniku umieszczony został również wykaz polskich wyroków znajdujących się w fazie wykonywania w nadzorze Komitetu Ministrów RE na koniec 2018 r. Ostatni z załączników, Załącznik F, zawiera pełne teksty komunikacji przesłanych do organu nadzorującego wykonywanie orzeczeń ETPCz - Komitetu Ministrów Rady Europy przez uprawnione do tego podmioty (organizacje pozarządowe, urząd ombudsmana), wraz z odpowiedziami rządu.

Z uwagi na fakt szczegółowego przedstawienia w Raportach za 2012 r. i 2013 r. procedury wykonywania orzeczeń Trybunału przez państwa członkowskie Rady Europy oraz struktury planów i raportów z wykonywania przedstawianych KM, nie wydaje się konieczne powtarzanie tych informacji w niniejszym dokumencie. Poprzednie Raporty można znaleźć na archiwalnej stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej MSZ): http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europejski_trybunal_praw_czlowieka/wykonywanie_orzeczen_europejskiego_trybunalu_praw_czlowieka/.

II. Informacje na temat planów działań i raportów z wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przygotowanych i wysłanych do Rady Europy w 2018 r.

Rok 2018 był kolejnym rokiem, w którym doszło do zmniejszenia liczby orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka pozostających w procedurze wykonywania. W efekcie podejmowanych przez Pełnomocnika działań, pogłębionej i efektywnej

współpracy z poszczególnymi resortami oraz aktywnemu współdziałaniu z właściwymi podmiotami w ramach prac międzyresortowego Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, na koniec 2018 r. w nadzorze Komitetu Ministrów Rady Europy pozostało 100 orzeczeń (w tym 69 wyroków i 31 decyzji zatwierdzających ugody zawarte między rządem a skarżącymi). Jest to rekordowo niska liczba spraw pozostających w wykonaniu na przestrzeni ostatnich lat.

W 2018 r. Pełnomocnik, wraz z resortami i innymi podmiotami właściwymi w sprawie realizacji poszczególnych wyroków Trybunału, przygotował łącznie 24 plany działań (zawierających opis planowanych i podjętych działań w celu realizacji wyroków) i raporty z wykonania wyroków Trybunału (zawierających podsumowanie podjętych działań) lub ich aktualizacje oraz 8 pism zawierających krótsze informacje na temat realizacji środków indywidualnych, bądź generalnych w danej sprawie. Dokumenty te dotyczyły łącznie 85 spraw. Zdarzało się, że w sprawie wykonywania niektórych wyroków w okresie sprawozdawczym rząd przygotował i przedstawił plany, raporty bądź pisma więcej niż jeden raz. Było tak w przypadku wyroków *ws. Al Nashiri i Abu Zubaydah p. Polsce*, wyroku *P. i S. p. Polsce*, wyroku *Korzeniak p. Polsce* oraz grupy wyroków *Kędzior p. Polsce*. Wszystkie 32 dokumenty zostały przesłane do Departamentu Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Sekretariacie Rady Europy (dalej DWW lub DWW Sekretariatu RE), który zajmuje się merytoryczną obsługą Komitetu Ministrów RE, odpowiedzialnego za nadzór nad egzekucją wyroków Trybunału przez państwa na podstawie art. 46 ust. 2 Konwencji.

Wszystkie te dokumenty zostały opublikowane na stronie internetowej KM RE (<https://www.coe.int/en/web/cm>, w zakładce „documents”), są również dostępne w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC (<https://hudoc.exec.coe.int/>).

Na podstawie niektórych z przesłanych w 2018 r. raportów z wykonania KM wydał szereg rezolucji końcowych, zamykających nadzór nad wykonywaniem danego orzeczenia Trybunału.

Poniżej przedstawiono skrócone informacje o wszystkich 32 dokumentach, przesłanych do RE, zaś ich pełne teksty w polskiej wersji językowej znajdują się w Załączniku B.

1. *Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13)* – w obu wyrokach Trybunał uznał, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) w aspekcie materialnym i proceduralnym; naruszenia art. 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego); naruszenia art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego); naruszenia art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) i naruszenia art. 6 ust. 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego). W sprawie *Al Nashiri* Trybunał stwierdził również naruszenia art. 2 (prawo do życia) oraz art. 3 Konwencji w zw. z art. 1 Protokołu nr 6 (zakaz kary śmierci). Trybunał uznał także, że Polska nie zrealizowała próśb Trybunału o dostarczenie dowodów i w konsekwencji nie wypełniła zobowiązań wynikających z art. 38 Konwencji – udzielenia Trybunałowi wszelkich niezbędnych ułatwień dla efektywnego przeprowadzenia dochodzenia. W dniu **30 marca 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo informujące o działaniach podjętych w zakresie realizacji środków generalnych w odniesieniu do demokratycznego nadzoru nad działalnością służb specjalnych.

2. ***Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13)*** – w dniu **9 maja 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo informujące o działaniach podjętych w zakresie realizacji środków generalnych w odniesieniu do kwestii udostępniania Trybunałowi dokumentów niejawnych, rząd przekazał też aktualne informacje na temat sytuacji skarżących.

3. ***Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13)*** – w dniu **21 czerwca 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy zaktualizowany plan działań, uzupełniony o nowe informacje nt. realizacji środków indywidualnych i generalnych.

4. ***Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13)*** – w dniu **31 sierpnia 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo informujące o środkach indywidualnych w zakresie śledztwa krajowego.

5. ***Grupa spraw Bąk p. Polsce, Majewski p. Polsce oraz wyrok pilotażowy Rutkowski i inni p. Polsce (skargi nr 30210/96, 27916/95 i 72287/10)*** – naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu przewlekłości postępowań sądowych w sprawach cywilnych i karnych. Zaktualizowany plan działań został przesłany do Rady Europy w dniu **11 października 2018 r.** KM przedstawił swoją ocenę tych działań w decyzji wydanej na posiedzeniu KM-DH (specjalne posiedzenia KM poświęcone nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz) w grudniu 2018 r.

6. ***Grupa spraw Beller p. Polsce (skarga nr 51837/99)*** – naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu przewlekłości postępowań toczących się przed organami administracyjnymi i/lub sądami administracyjnymi. Zaktualizowany plan działań dotyczący tej grupy wyroków został przesłany do Rady Europy w dniu **23 października 2018 r.**, a następnie oceniony przez KM podczas posiedzenia KM-DH w grudniu 2018 r., którego wynikiem było wydanie przez KM rezolucji uznającej za wykonane przez Polskę 35 wyroków dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych.

7. ***Budnik p. Polsce (skarga nr 61928/13)*** – naruszenie art. 3 Konwencji w związku niewłaściwymi warunkami w miejscu osadzenia skarżącego, tj. przeludnieniem i nieodpowiednimi warunkami sanitarnymi w celi. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **5 marca 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 5 września 2018 r. wyrok za wykonany.

8. ***Bujak p. Polsce (skarga nr 686/12)*** – naruszenie art. 3 Konwencji z powodu braku odpowiedniej opieki medycznej wobec skarżącego w zakładzie karnym. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **6 lutego 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 18 kwietnia 2018 r. wyrok za wykonany.

9. ***Chojnacki p. Polsce (skarga nr 62076/11)*** – naruszenie art. 6 ust. 2 Konwencji (zasada domniemania niewinności) z uwagi na sformułowanie użyte przez sąd krajowy w uzasadnieniu postanowienia odrzucającego zażalenie skarżącego na przedłużenie wobec niego tymczasowego aresztu. Trybunał jednocześnie zaakceptował deklarację jednostronną rządu w zakresie naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z długotrwałym tymczasowym

aresztowaniem skarżącego. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **6 lutego 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 3 października 2018 r. wyrok za wykonany.

10. *Dejnek p. Polsce* (skarga nr 9635/13) – naruszenie art. 8 Konwencji w związku z kontrolami osobistymi, którym skarżący był poddawany w czasie osadzenia w areszcie. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **26 lutego 2018 r.**

11. *Frasik p. Polsce* (skarga nr 22933/02) – naruszenie art. 12 Konwencji z powodu odmowy wyrażenia zgody przez organy krajowe na zawarcie związku małżeńskiego przez skarżącego na terenie aresztu, w którym był osadzony. Zaktualizowany plan działań w tej sprawie został przesłany do Rady Europy w dniu **21 maja 2018 r.**

12. *Grabowski p. Polsce* (skarga nr 57722/12) – naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu pozbawienia wolności osoby nieletniej w ramach postępowania poprawczego, bez właściwego postanowienia sądu oraz naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji z uwagi na to, że rozpoznając wniosek skarżącego o zwolnienie sąd nie wyjaśnił podstawy prawnej jego dalszego pozbawienia wolności w schronisku dla nieletnich. W dniu **20 grudnia 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo z informacją na temat postępów w pracach nad nową regulacją w zakresie postępowań w sprawach nieletnich.

13. *Kącki p. Polsce* (skarga nr 10947/11) – naruszenie art. 10 Konwencji w związku z poniesieniem przez skarżącego odpowiedzialności karnej za znieważenie polityka. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **4 kwietnia 2018 r.** Następnie wyrok w tej sprawie został dołączony do grupy spraw *Kurłowicz p. Polsce* i jego wykonanie będzie dalej badane w ramach tej grupy.

14. *Kędzior p. Polsce* (skarga nr 45026/07) i *K.C. p. Polsce* (skarga nr 31199/12) – naruszenie art. 5 ust. 1 lit. e Konwencji z powodu niezgodnego z nim pozbawienia wolności skarżących, a także naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji z powodu braku oceny legalności umieszczenia i przetrzymywania osoby w zakładzie opiekuńczym, takim jak dom pomocy społecznej, oraz naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na brak bezpośredniego dostępu do sądu skarżących w celu wystąpienia o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Raport z wykonania tych wyroków został przesłany do Rady Europy w dniu **27 marca 2018 r.**

15. *Kędzior p. Polsce* (skarga nr 45026/07) i *K.C. p. Polsce* (skarga nr 31199/12) – w dniu **25 kwietnia 2018 r.** rząd przesłał do RE pismo z dodatkowymi informacjami odnośnie do sytuacji skarżącej K.C. oraz uszczegółowiające informacje na temat zmian w *ustawie o ochronie zdrowia psychicznego*.

16. *Kędzior p. Polsce* (skarga nr 45026/07) i *K.C. p. Polsce* (skarga nr 31199/12) – w dniu **23 maja 2018 r.** rząd przesłał do RE pismo informujące o sytuacji skarżącej K.C.

17. *Kędzior p. Polsce* (skarga nr 45026/07) i *K.C. p. Polsce* (skarga nr 31199/12) – w dniu **24 maja 2018 r.** został przesłany zaktualizowany raport, uzupełniony o informacje przesłane

we wskazanych wyżej pismach z kwietnia i maja 2018 r. Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 7 czerwca 2018 r. oba wyroki za wykonane.

18. Michał Korgul p. Polsce (skarga nr 36140/11) – naruszenie art. 3 Konwencji z powodu stosowania wobec skarżącego reżimu więzienia niebezpiecznego przez dwa okresy trwające łącznie prawie 2 lata. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **25 stycznia 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 20 września 2018 r. wyrok za wykonany.

19. Korzeniak p. Polsce (skarga nr 56134/08) – naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu niezagwarantowania bezstronności sądu z uwagi na fakt, iż w składzie orzekającym Sądu Najwyższego w sprawie skarżącego zasiadał sędzia, który uprzednio w tej samej sprawie orzekał w niższej instancji. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **10 stycznia 2018 r.**

20. Korzeniak p. Polsce (skarga nr 56134/08) – w dniu **29 sierpnia 2018 r.** rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania tego wyroku.

21. Kość p. Polsce (skarga nr 34598/12) – naruszenie art. 10 Konwencji z uwagi na nieproporcjonalną ingerencję w wolność słowa skarżącego w konsekwencji sprawy cywilnej o ochronę dóbr osobistych. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **27 lutego 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 5 września 2018 r. wyrok za wykonany.

22. Kuchta p. Polsce (skarga nr 58683/08) – naruszenie art. 6 ust. 1 i ust. 3 lit. d Konwencji z powodu niemożności przesłuchania przez skarżącego świadka, którego zeznania były podstawą dla skazania skarżącego. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **31 października 2018 r.**

23. Małek p. Polsce (skarga nr 9919/11) – naruszenie art. 6 ust. 2 Konwencji (zasada domniemania niewinności) z uwagi na sformułowanie użyte przez sąd krajowy w uzasadnieniu postanowienia odrzucającego zażalenie skarżącego na przedłużenie wobec niego tymczasowego aresztu. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **16 lutego 2018 r.**

24. Nawrot p. Polsce (skarga nr 77850/12) – naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji w związku z bezprawnym pozbawieniem wolności skarżącego w zakładzie psychiatrycznym w okresie od 2012 r. do 2014 r. Trybunał uznał, że przedłużając pobyt skarżącego w zakładzie psychiatrycznym po 2012 r. władze krajowe nie wzięły pod uwagę poprawy jego stanu zdrowia i zmiany zarzucanego mu czynu oraz w niewystarczający sposób zbadały czy skarżący nadal stwarzał zagrożenie dla siebie i innych. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **10 lipca 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 6 grudnia 2018 r. wyrok za wykonany.

25. Kacper Nowakowski p. Polsce (skarga nr 58683/08) – naruszenie art. 8 Konwencji z powodu niedostatecznego rozważenia przez sądy krajowe możliwości rozszerzenia

kontaktów skarżącego, będącego osobą głuchoniemą, z synem. Trybunał uznał, że sądy nie rozważyły żadnych środków, które mogły ułatwić skarżącemu pokonywanie barier wynikających z jego niepełnosprawności. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **5 stycznia 2018 r.**

26. Artur Pawlak p. Polsce (skarga nr 41436/11) – naruszenie art. 3 Konwencji z powodu stosowania wobec skarżącego reżimu więzienia niebezpiecznego przez okres prawie 4,5 roku, bez wystarczających dowodów uzasadniających konieczność zastosowania takiego środka dla zapewnienia bezpieczeństwa w zakładzie karnym. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **6 kwietnia 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 20 września 2018 r. wyrok za wykonany.

27. P. i S. p. Polsce (skarga nr 57375/08) – naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do pierwszej skarżącej (małoletniej) z uwagi na fakt, że kumulatywny wpływ okoliczności sprawy na jej sytuację i sposób potraktowania P. przez organy państwa wywołały cierpienie przekraczające minimalny próg dolegliwości w rozumieniu art. 3. Ponadto Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu umieszczenia dziewczynki w pogotowiu opiekuńczym, a także naruszenie art. 8 Konwencji w stosunku do obu skarżących (matki i córki) z powodu niezapewnienia im skutecznego poszanowania ich życia prywatnego z uwagi na brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu legalnej aborcji i obowiązujących procedur, oraz z uwagi na bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących przez publiczny szpital. W dniu **22 czerwca 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo informujące o realizacji środków generalnych, biorąc pod uwagę uwagi KM wyrażone w decyzji z dnia 21 września 2017 r.

28. P. i S. p. Polsce (skarga nr 57375/08) – w dniu **21 grudnia 2018 r.** rząd przesłał do Rady Europy pismo informujące o realizacji środków generalnych, biorąc pod uwagę uwagi KM wyrażone w decyzji z dnia 20 września 2018 r.

29. Porowski p. Polsce (skarga nr 34458/03) – naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku ze zbyt długim okresem osadzenia skarżącego w areszcie śledczym oraz naruszenie art. 8 Konwencji z powodu ocenzurowania korespondencji skarżącego. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **30 stycznia 2018 r.**

30. Sępczyński p. Polsce (skarga nr 78352/14) – naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na nieprawidłową opiekę medyczną w areszcie wobec skarżącego, wymagającego leczenia i rehabilitacji po przebytych wypadku, w związku z czym stan jego zdrowia pogorszył się. Ponadto, Trybunał stwierdził naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w związku z zasądzeniem od skarżącego kosztów sądowych w wysokości niemalże równej kwocie przyznanego mu zadośćuczynienia w procesie o ochronę dóbr osobistych wytoczonym przez skarżącego aresztowi. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **29 października 2018 r.**

31. Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń” p. Polsce (skarga nr 7389/09) – naruszenie art. 13 w związku z art. 11 Konwencji z powodu odmowy odbycia przez Stowarzyszenie dwóch zgromadzeń publicznych w 2008 r. oraz braku skutecznego

środka odwoławczego na te decyzje. Zaktualizowany raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **11 września 2018 r.** Na podstawie tego raportu KM uznał w dniu 12 grudnia 2018 r. wyrok za wykonany.

32. Wizerkaniuk p. Polsce (skarga nr 18990/05) – naruszenie art. 10 z powodu skazania redaktora naczelnego i współwłaściciela lokalnej gazety za publikację wywiadu z lokalnym postem bez uzyskania jego wcześniejszej autoryzacji. Raport z wykonania tego wyroku został przesłany do Rady Europy w dniu **27 marca 2018 r.**

III. Informacje na temat zakończenia przez Komitet Ministrów nadzoru nad wykonywaniem wybranych wyroków wydanych w sprawach polskich

W okresie sprawozdawczym KM uznał za wykonane przez Polskę łącznie 69 orzeczeń, w tym 48 wyroków stwierdzających naruszenie i 21 decyzji zatwierdzających ugody zawarte przez rząd ze skarżącymi. Wyroki, które Komitet Ministrów RE uznał za wykonane w 2018 r., przyjmując rezolucję zamykającą nadzór nad wykonywaniem, to:

- **Bujak p. Polsce (skarga nr 686/12)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)167 podczas swojego 1314 posiedzenia w dniu 18 kwietnia 2018 r.
- **Porowski p. Polsce (skarga nr 38510/06)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)168 podczas swojego 1314 posiedzenia w dniu 18 kwietnia 2018 r.
- **Grupa spraw Kędzior p. Polsce (skarga nr 45026/07)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)228 podczas swojego 1318 posiedzenia w dniu 7 czerwca 2018 r. Uznając za wykonane wyroki z tej grupy (tj. *Kędzior p. Polsce* oraz *K.C. p. Polsce*), KM pozytywnie ocenił podjęte przez rząd działania, w szczególności nowelizację *ustawy o ochronie zdrowia psychicznego*, która przewiduje obecnie możliwość odwołania się przez osobę ubezwłasnowolnioną od decyzji sądu o umieszczeniu jej w domu pomocy społecznej (d.p.s.), a także przewiduje okresowe badanie zasadności kontynuowania pobytu takiej osoby w d.p.s. KM odnotował również w kontekście wykonania środków indywidualnych, że skarżący Kędzior nie przebywa już w domu pomocy społecznej i że ma prawo zwrócić się do sądu z wnioskiem o przywrócenie mu zdolności do czynności prawnych, natomiast skarżąca K.C., która nadal przebywa w d.p.s., ma możliwość zakwestionowania swojego pobytu w nim w każdej chwili. KM odnotował też, że zasadność dalszego umieszczenia skarżącej w d.p.s. została zbadana i potwierdzona zgodnie ze znowelizowanymi przepisami *ustawy o ochronie zdrowia psychicznego*.
- **Kość p. Polsce (skarga nr 34598/12)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)297 podczas swojego 1322 posiedzenia w dniu 5 września 2018 r.
- **Budnik p. Polsce (skarga nr 61928/13)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)298 podczas swojego 1322 posiedzenia w dniu 5 września 2018 r.

- **Janusz Wojciechowski p. Polsce (skarga nr 54511/11)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)299 podczas swojego 1322 posiedzenia w dniu 5 września 2018 r.
- **Artur Pawlak p. Polsce (skarga nr 41436/11)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)332 podczas swojego 1324 posiedzenia w dniu 20 września 2018 r.,
- **Michał Korgul p. Polsce (skarga nr 36140/11)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)333 podczas swojego 1324 posiedzenia w dniu 20 września 2018 r.
- **Zybertowicz p. Polsce (skarga nr 59138/10)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)367 podczas swojego 1326 posiedzenia w dniu 3 października 2018 r.
- **Chojnacki p. Polsce (skarga nr 62076/11)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)368 podczas swojego 1326 posiedzenia w dniu 3 października 2018 r.
- **Nawrot p. Polsce (skarga nr 77850/12)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)439 podczas swojego 1331 posiedzenia w dniu 6 grudnia 2018 r.
- **35 spraw z grupy Beller p. Polsce** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)465 podczas swojego 1331 posiedzenia, które odbyło się w dniu 6 grudnia 2018 r. KM zakończył nadzór nad wykonywaniem 35 wyroków z tej grupy, w których środki indywidualne zostały wykonane w związku z zakończeniem postępowań krajowych, będących przedmiotem skarg. Jednocześnie KM podkreślił, że będzie kontynuował badanie wykonania przez rząd środków generalnych dotyczących usprawnienia postępowań przed organami i sądami administracyjnymi w ramach grupy spraw *Beller*.
- **Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń” p. Polsce (skarga nr 7389/09)** – KM przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2018)452 podczas swojego 1332 posiedzenia, które odbyło się w dniu 12 grudnia 2018 r.,.

W kontekście powyższych informacji należy dodać, że ze względu na fakt, iż rezolucje końcowe przyjmowane przez KM stanowią najczęściej lakoniczne, techniczne dokumenty (sprowadzające się do stwierdzenia przez KM, że w jego opinii państwo członkowskie przedsięwzięło wszelkie wymagane środki w celu wykonania określonego wyroku, czy też grupy wyroków ETPCz, zatem KM zamyka swój nadzór nad wykonaniem danej sprawy, dołączając raport z jej wykonania) nie ma potrzeby dołączania do Raportu tekstów poszczególnych rezolucji (o treści jw.). Jednakże, jak już wspomniano, wszystkie raporty z wykonania przedstawione przez rząd Komitetowi Ministrów w okresie sprawozdawczym, zostały dołączone do niniejszego Raportu w postaci Załącznika B.

IV. Decyzje Komitetu Ministrów wydane w 2018 r. w sprawie realizacji niektórych wyroków Trybunału w sprawach polskich

W okresie sprawozdawczym Komitet Ministrów RE przyjął 6 decyzji, w których ocenił stan wykonania wyroków w następujących polskich sprawach/grupach spraw: grupa spraw

Al Nashiri i Abu Zubaydah, grupa spraw Bqk, Majewski i Rutkowski i inni, grupa spraw Beller, sprawa Grabowski, grupa spraw Kędzior i K.C. oraz sprawa P. i S. Treść tych decyzji została przedstawiona w całości poniżej.

- Decyzja z dnia 20 września 2018 r. w sprawach **Al Nashiri p. Polsce i Abu Zubaydah p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1324), w której delegaci do KM:

W odniesieniu do środków indywidualnych

- 1. odnotowują z żalem, że nie zostały przedstawione nowe informacje na temat dalszych działań polskich władz po ich spotkaniu z przedstawicielami Stanów Zjednoczonych w dniu 5 czerwca 2017 r., w celu uzyskania gwarancji dyplomatycznych, iż pan Al Nashiri nie będzie poddany karze śmierci, a obaj skarżący nie będą w dalszym ciągu poddawani rażącemu naruszeniu sprawiedliwości;*
- 2. w konsekwencji nalegają, aby polskie władze kontynuowały wysiłki na najwyższych szczeblach na rzecz wypełnienia ich zobowiązania z art. 46 Konwencji do zapewnienia, aby skarżący w sprawie Al Nashiri nie był narażony na ryzyko orzeczenia kary śmierci w Stanach Zjednoczonych wskutek jego nielegalnego przekazania pod jurysdykcję Stanów Zjednoczonych oraz aby obydwaj skarżący otrzymali gwarancje [zabezpieczające] przed rażącym naruszeniem sprawiedliwości i proszą je o regularne informowanie Komitetu o podjętych krokach;*
- 3. w tym kontekście odnotowują z zainteresowaniem niedawną decyzję komisji wojskowej Stanów Zjednoczonych z dnia 17 sierpnia 2018 r. dotyczącą niedopuszczalności powołania się podczas procesu na dowody uzyskane pod wpływem tortur lub pod przymusem i proszą polskie władze o przedstawienie dalszych informacji na temat zakresu i konsekwencji tej decyzji na ich zobowiązania wynikające z wyroków Trybunału;*
- 4. odnotowują z zaniepokojeniem, iż pomimo wielokrotnych wezwań Komitetu i pomimo pewnych dodatkowych kroków podjętych przez prokuraturę, nadal nie ma widocznych postępów w krajowym śledztwie, które toczy się od ponad dziesięciu lat oraz że śledztwo to zostało ponownie przedłużone; przypominają w tym zakresie kluczową wagę zakończenia tegoż śledztwa w sprawie ustalonych poważnych naruszeń praw człowieka, w szczególności tortur i niepotwierdzonego zatrzymania, a także, mając na uwadze „przyzwolenie i współdziałanie” polskich władz w programie HVD („szczególnie ważnych więźniów”) CIA, w sprawie „pytań odnośnie do legalności i zasadności zarówno decyzji podjętych przez funkcjonariuszy państwa polskiego, jak i działań, w które zaangażowane były krajowe służby specjalne i wywiadowcze w ramach wdrażania go [tego programu] na terytorium Polski”;*
- 5. ponownie nalegają na władze o zwiększenie ich wysiłków na rzecz zakończenia śledztwa, w tym także przez próbowanie alternatywnych środków w celu przezwyciężenia skutków odmowy władz USA udzielenia pomocy prawnej oraz o informowanie Komitetu na temat przybliżonych ram czasowych pozostałych czynności*

w ramach śledztwa; w tym kontekście proszą władze o przedstawienie ich oceny ryzyka, że przestępstwa będące przedmiotem tego śledztwa nie ulegną przedawnieniu w niedalekiej przyszłości, biorąc pod uwagę, że rzeczone fakty miały miejsce w 2002 i 2003 r.;

6. powtarzają swoje wezwanie do zainteresowanych państw członkowskich, aby udzieliły władzom polskim pomocy, o którą wystąpiły, celem zakończenia śledztwa;
7. przypominając, że Stany Zjednoczone mają status obserwatora przy Radzie Europy, powtarzają swój głęboki żal z powodu uporczywej odmowy wobec polskich wniosków w zakresie uzyskania gwarancji dyplomatycznych oraz pomocy prawnej oraz braku jakiegokolwiek innego ekwiwalentnego działania, w szczególności w sytuacji, w której obecna sytuacja skarżących jest wynikiem nielegalnej operacji „nadzwyczajnego wydawania” [ich], zorganizowanej przez Stany Zjednoczone na polskim terytorium, i nalegają ponownie na władze Stanów Zjednoczonych, aby zapewniły niezbędne gwarancje i pomoc lub podjęły inne, równoważne środki;

W odniesieniu do środków generalnych

8. odnotowują z żalem brak informacji w terminie określonym przez władze o treści propozycji zmian legislacyjnych, mających na celu wzmocnienie nadzoru nad służbami specjalnymi; nalegają na władze by przedstawiły informacje w tym zakresie, a także w zakresie etapów, których realizowanie zapewniłoby, że niezbędne zmiany będą wprowadzane starannie;
 9. nalegają na potrzebę wysłania jasnej wiadomości od najwyższych władz do służb wywiadowczych i służb bezpieczeństwa o braku tolerancji dla arbitralnego pozbawiania wolności, tortur i tajnych operacji wydawania;
 10. witają przyjęcie w lutym 2018 r. opinii prawnej przygotowanej przez Doradzczy Komitet Prawny przy Ministrze [Spraw Zagranicznych] w sprawie wprowadzenia procedur krajowych gwarantujących niezakłóconą komunikację z Trybunałem; zachęcają władze do zintensyfikowania prac nad wprowadzeniem takich procedur i poinformowania Komitetu o zaproponowanych rozwiązaniach oraz dalszych krokach w celu przyjęcia niezbędnych zmian;
 11. proszą władze o przedstawienie informacji we wskazanych wyżej kwestiach do końca grudnia 2018 r.
- Decyzja z dnia 6 grudnia 2018 r. w grupie spraw **Bąk, Majewski oraz Rutkowski i inni p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1331/H36-19), w której delegaci do KM:
 1. przypominają, że ta grupa spraw dotyczy nadmiernej długości postępowań karnych i cywilnych, a także pewnych problemów z funkcjonowaniem krajowego środka odwoławczego w tym zakresie;

2. *przyjęli z zadowoleniem informację o dalszych środkach przyjętych w celu zredukowania czasu trwania postępowań sądowych i ulepszenia funkcjonowania krajowego środka odwoławczego;*
 3. *odnotowują jednakże, że nadal wymagana jest informacja na temat tego, czy zapowiedziane w planie działań z 2017 r. reformy legislacyjne dotyczące biegłych sądowych i odpowiedniej organizacji procesu zostały zakończone oraz na temat praktycznego wpływu zmian kodeksów postępowań cywilnych i karnych mających na celu zapobieganie kolejnym przekazywaniom przez sądy drugiej instancji spraw do ponownego rozpoznania;*
 4. *odnotowują zwiększenie liczby etatów sędziowskich i proszą władze krajowe o wyjaśnienie, w jakim stopniu te etaty pozostają nieobsadzone oraz jakie środki są przewidziane w celu rozwiązania problemu niedoboru sędziów;*
 5. *zachęcają władze do refleksji nad tym, czy już przyjęte oraz planowane środki są wystarczające do dalszego zmniejszania zaległości przed polskimi sądami;*
 6. *odnotowują z zaniepokojeniem, że pomimo zmian legislacyjnych z 2017 r. i rozległych działań upowszechniających wśród sędziów, średnia kwota rekompensaty zasądzanej na poziomie krajowym pozostaje prawie niezmienną oraz zachęcają władze do przedsięwzięcia pogłębionej refleksji na temat tego, jak zwiększyć wpływ przyjętych już środków i do poinformowania Komitetu o wnioskach [z tej refleksji], wraz z wyjaśnieniem przyczyn dużej liczby skarg na przewlekłość odrzucanych z przyczyn formalnych;*
 7. *proszą władze krajowe o regularne informowanie Komitetu odnośnie do wpływu przyjętych i trwających zmian oraz procesu ich monitorowania.*
- Decyzja z dnia 6 grudnia 2018 r. w **grupie spraw Beller p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1331/H46-18), w której delegaci do KM:
 1. *przypominają, że ta grupa spraw dotyczy nadmiernej długości postępowań przed organami i sądami administracyjnymi, w tym przed Naczelnym Sądem Administracyjnym, oraz nieskuteczności środków odwoławczych w tym przedmiocie;*
 2. *przyjmują z zadowoleniem kontynuowanie przez władze polskie wysiłków na rzecz rozwiązania problemu nadmiernej długości postępowań administracyjnych, w szczególności przyjęcie w 2017 r. najnowszych zmian w Kodeksie postępowania administracyjnego, mających na celu uproszczenie i usprawnienie postępowań administracyjnych; w tym kontekście odnotowują z satysfakcją, że zmiany wprowadzone w 2015 r. do Prawa o postępowaniach przed sądami administracyjnymi wydają się przynosić pozytywne rezultaty, ponieważ zaległości w sądach administracyjnych i w Naczelnym Sądzie Administracyjnym zmniejszyły się od 2016 r.;*

3. *odnotowują jednakże, że dane przedstawione przez władze krajowe są niewystarczające, by pozwolić na całościową ocenę sytuacji przed organami administracyjnymi, i że ocena wpływu przyjętych środków w zakresie długości postępowań przed organami administracyjnymi jest przewidziana przez władze dopiero na 2020 r.; w tym kontekście zachęcają władze do wdrożenia takiego mechanizmu monitorującego i o charakterze raczej okresowym niż na zasadzie ad hoc, tak szybko, jak to możliwe;*
 4. *w dalszej kolejności odnotowują z zaniepokojeniem, że zmiany Kodeksu postępowania administracyjnego z 2017 r., zawierające także ulepszenia środków odwoławczych przeciwko nadmiernej długości postępowań przed organami administracyjnymi, mają zastosowanie tylko do postępowań wszczętych po dniu 1 czerwca 2017 r., co ogranicza ich natychmiastowy pozytywny wpływ;*
 5. *przypominają, że ogólne funkcjonowanie środka odwoławczego, wprowadzonego ustawą z 2004 r. o skardze na przewlekłość postępowań sądowych, jest badane w ramach grupy spraw Bąk, Majewski i Rutkowski i proszą władze krajowe dodatkowo o przedstawienie informacji, czy długość postępowania przed organami administracyjnymi jest brana pod uwagę przy ocenie całkowitego czasu trwania postępowania; proszą także władze o przedstawienie dodatkowych informacji dotyczących funkcjonowania środków odwoławczych przeciwko nadmiernej długości postępowań przed organami administracyjnymi;*
 6. *zadecydowali o zamknięciu 35 powtarzalnych spraw, w których dalsze środki indywidualne nie są konieczne i przyjęli rezolucję końcową CM/ResDH(2018)465.*
- Decyzja z dnia 15 marca 2018 r. w **sprawie Grabowski p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1310/H46-12), w której delegaci do KM
1. *odnotowali z zainteresowaniem zachęcające wyniki dotychczas przyjętych środków o charakterze regulującym i upowszechniającym, mianowicie rozwój przez sądy praktyki przyjmowania indywidualnych decyzji w sprawie każdorazowego przedłużenia umieszczenia w schronisku dla nieletnich, tak jak wymaga tego wyrok Trybunału w przedmiotowej sprawie;*
 2. *zachęcają władze krajowe do zakończenia procesu legislacyjnego w celu włączenia do ustawy o postępowaniach w sprawach nieletnich zapisów o obowiązkowym wydawaniu indywidualnych decyzji sądowych w sprawie każdorazowego przedłużenia umieszczenia w schronisku dla nieletnich; powtarzają prośbę do władz o przedstawienie Komitetowi projektu właściwych przepisów, gdy będą już dostępne oraz proszą władze o przekazanie informacji na temat postępów w przyjmowaniu właściwych zmian [w prawie] do końca września 2018 r.;*
 3. *przypominają, że przyjęte środki upowszechniające oraz planowane zmiany legislacyjne wydają się wystarczające do naprawienia naruszenia związanego z*

brakiem sądowej kontroli zgodności z prawem przedłużania detencji w związku z brakiem indywidualnych decyzji sądowych.

- Decyzja z dnia 7 czerwca 2018 r. w **grupie spraw Kędzior p. Polsce i K.C. p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1318/H46-16), w której delegaci do KM:

W odniesieniu do środków indywidualnych

1. *odnotowali, że w związku z tym, iż skarżący w sprawie Kędzior nie przebywa już w domu pomocy społecznej i miał dostęp do sądu w sprawie przywrócenia mu zdolności do czynności prawnych, dalsze środki indywidualne w tej sprawie nie są konieczne;*
2. *odnotowują dalej, że skarżąca w sprawie K.C. i jej opiekun prawny mają możliwość zakwestionowania jej pobytu w domu pomocy społecznej w każdej chwili oraz że zasadność dalszego przebywania skarżącej w domu opieki społecznej była badana i została potwierdzona w maju 2018 r., zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego; w konsekwencji dalsze środki indywidualne nie wydają się konieczne w tej sprawie;*

W odniesieniu do środków generalnych

3. *przyjęli z zadowoleniem uchwalenie nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2018 r. i która wprowadziła m.in. prawo osoby ubezwłasnowolnionej do odwołania się od decyzji o obowiązkowym umieszczeniu [w domu pomocy społecznej] oraz okresowe automatyczne badanie podstaw do dalszego pobytu w domu opieki społecznej;*

Zamknięcie nadzoru nad sprawami

4. *zadecydowali o zamknięciu nadzoru nad tymi sprawami i przyjęli rezolucję końcową CM/ResDH(2018)228.*

- Decyzja z dnia 20 września 2018 r. w **sprawie P.i S. p. Polsce** (CM/Del/Dec(2018)1324/H46-15), w której delegaci do KM:

1. *powitali udział w 1324 posiedzeniu (wrzesień 2018) (KM-DH) oraz w wymianie poglądów Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia;*
2. *przypomnieli, że przedmiotowa sprawa dotyczy niezapewnienia przez władze dostępu do rzetelnej informacji odnośnie do warunków i procedur pozwalających kobietom i dziewczętom, włączając w to ofiary gwałtu, uzyskać skuteczny dostęp do legalnej aborcji;*
3. *odnotowali, że dalsze informacje są potrzebne w kilku kwestiach dotyczących niedociągnięć zidentyfikowanych przez Komitet na 1294 posiedzeniu (wrzesień 2017) (KM-DH) w zakresie:*

- (i) dostępu do legalnej aborcji w polskim systemie ochrony zdrowia, w szczególności:
 - a) gdy lekarz powołuje się na klauzulę sumienia i b) w przypadku nieprzestrzegania przez dostawców usług medycznych umów z Narodowym Funduszem Zdrowia w odniesieniu do zabiegów legalnej aborcji;
 - (ii) tego, dlaczego istniejący mechanizm ochrony danych osobowych pacjentów nie był skuteczny w przypadku skarżących;
 - (iii) tego, w jaki sposób władze planują zapewnić poszanowanie praw nieletnich chcących przeprowadzić zabieg legalnej aborcji, tak aby zapobiec nowym naruszeniom art. 3.
4. nalegają zatem, aby władze przedstawiły niezwłocznie bardziej konkretne informacje, włącznie z przykładowymi sprawami i odpowiednimi danymi statystycznymi, w odniesieniu do powyższych, nadal aktualnych, kwestii, a także w odniesieniu do przyjętych środków, mających na celu zapewnienie kobietom starającym się o legalną aborcję odpowiedniego rozważenia [ich przypadku] oraz właściwych informacji na temat działań, jakie powinny podjąć w celu skorzystania z tego prawa, w szczególności gdy ciąża jest wynikiem czynu zabronionego;
5. wyrazili także poważne zaniepokojenie ostatnimi oznakami wskazującymi na to, że ponad pięć lat po wyroku Trybunału odpowiednie procedury nadal nie funkcjonują prawidłowo;
6. usilnie nawołują władze do zapewnienia, bez dalszej zwłoki, wydajnego systemu skutecznego dostępu do aborcji, w tym skutecznego dostępu do informacji na temat aborcji, nie tylko w prawie krajowym, lecz również poprzez efektywne stosowanie go w praktyce; oraz zapewnienia, aby nieletnie chcące przeprowadzić zabieg legalnej aborcji były traktowane z szacunkiem w każdych okolicznościach;
7. zdecydowali o powrocie do rozpatrywania przedmiotowej sprawy na posiedzeniu w marcu 2019 r.

V. Informacja na temat komunikacji wniesionych do Komitetu Ministrów RE przez uprawnione podmioty oraz udzielonych w związku z tymi komunikacjami odpowiedzi rządu

W okresie sprawozdawczym uprawnione podmioty, tj. organizacje pozarządowe, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Naczelna Rada Adwokacka, wniosły do KM łącznie 6 komunikacji dotyczące stanu wykonania następujących wyroków wydanych w polskich sprawach: *P. i S. p. Polsce* (5 komunikacji, przy czym dwie z nich odnosiły się również do spraw *Tysiąc p. Polsce* oraz *R.R. p. Polsce*) oraz *Wizerkaniuk p. Polsce* (1 komunikacja). Komunikacje te zostały wymienione poniżej, natomiast ich pełne teksty wraz z odpowiedziami rządu są dołączone do niniejszego Raportu w postaci Załącznika F.

- Komunikacja otrzymana w dniu **10 sierpnia 2018 r.** ws. wykonania wyroków *P. i S. p. Polsce*, *R.R. p. Polsce* oraz *Tysiąc p. Polsce* (wyroki dotyczące skuteczności

realizacji prawa do legalnej aborcji oraz dostępu do badań prenatalnych), przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Odpowiedź na tę komunikację została przygotowana we współpracy z Ministerstwem Zdrowia. Zarówno komunikacja, jak i odpowiedź rządu są dostępne na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC (dokument DH-DD(2018)785);

- Komunikacja otrzymana w dniu **28 sierpnia 2018 r.** ws. wykonania wyroku ***P. i S. p. Polsce***, przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Centrum Praw Reprodukcyjnych i Federację na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (dokument DH-DD(2018)814). Odpowiedź na tę komunikację została przygotowana we współpracy z MZ (dokument DH-DD(2019)26). Zarówno komunikacja, jak i odpowiedź rządu są dostępne na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC;
- Komunikacja otrzymana w dniu **3 września 2018 r.** ws. wykonania wyroku ***P. i S. p. Polsce***, przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Rzecznika Praw Obywatelskich (dokument DH-DD(2018)802). Odpowiedź na tę komunikację została przygotowana we współpracy z MZ (dokument DH-DD(2019)28). Zarówno komunikacja, jak i odpowiedź rządu są dostępne na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC;
- Komunikacja otrzymana w dniu **11 września 2018 r.** ws. wykonania wyroku ***Wizerkaniuk p. Polsce*** (wyrok dotyczący skazania dziennikarza za publikację wywiadu bez uzyskania wcześniejszej autoryzacji), przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka (dokument DH-DD(2018)912). Odpowiedź na tę komunikację została przygotowana we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dokument DH-DD(2018)931). Zarówno komunikacja, jak i odpowiedź rządu są dostępne na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC;
- Komunikacja otrzymana w dniu **17 września 2018 r.** ws. wykonania wyroków ***P. i S. p. Polsce, R.R. p. Polsce oraz Tysiąc p. Polsce***, przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris* (dokument DH-DD(2018)924). W odpowiedzi na tę komunikację MSZ poinformowało KM o braku uwag (zob. Załącznik F). Komunikacja jest dostępna na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC;
- Komunikacja otrzymana w dniu **17 września 2018 r.** ws. wykonania wyroku ***P. i S. p. Polsce***, przesłana do Komitetu Ministrów RE przez Naczelną Radę Adwokacką (dokument DH-DD(2018)925). Odpowiedź na tę komunikację została przygotowana we współpracy z MZ (dokument DH-DD(2019)27). Zarówno komunikacja, jak i odpowiedź rządu są dostępne na stronie KM oraz w bazie HUDOC-EXEC;

VI. Działalność międzyresortowego Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w 2018 r.

Międzyresortowy Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który zajmuje się między innymi wypracowywaniem strategii wykonywania wyroków Trybunału, w okresie sprawozdawczym spotkał się czterokrotnie na posiedzeniach plenarnych (w dniach 29 marca, 26 czerwca, 28 września i 17 grudnia). Ponadto odbyły się dwa posiedzenia grup

roboczych Zespołu (w dniu 7 marca ws. wykonania środków generalnych wyroków *Al Nashiri* i *Abu Zubaydah* oraz w dniu 27 marca ws. wykonania środków indywidualnych wyroku *Potomska i Potomski*). Dodatkowo Zespół pracował na bieżąco, wymieniając korespondencję i prowadząc uzgodnienia robocze w poszczególnych sprawach znajdujących się w procesie wykonywania pod nadzorem KM.

Szczegółowe sprawozdania z posiedzeń plenarnych dostępne są na stronie internetowej MSZ, dołączone są również do niniejszego Raportu jako Załącznik C.

Grudniowe posiedzenie Zespołu, podobnie jak w ubiegłych latach, było posiedzeniem podsumowującym oraz miało rozszerzoną formułę. Oprócz stałych członków (przedstawiciele poszczególnych resortów, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej) i uczestników posiedzeń Zespołu, tj. przedstawiciele Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Rady Sądownictwa, Prokuratury Krajowej, Kancelarii Sejmu i Senatu, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i Rządowego Centrum Legislacji, do udziału w nim zaproszeni zostali, między innymi, przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, Najwyższej Izby Kontroli, Rady Legislacyjnej oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego (Amnesty International, Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*, Instytut na rzecz Państwa i Prawa) i przedstawiciele zawodów prawniczych z Krajowej Rady Radców Prawnych i Naczelnej Rady Adwokackiej. Zaproszenie na posiedzenie Zespołu otrzymali również Przewodniczący Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP.

VII. Zmiana na stanowisku Pełnomocnika

W dniu 16 października 2018 r. nastąpiła zmiana na stanowisku Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka - panią Justynę Chrzanowską, która pełniła tę funkcję od 2012 r., zastąpił pan Jan Sobczak. Powołanie nowego Pełnomocnika nastąpiło w drodze decyzji Ministra Spraw Zagranicznych.

Pan Jan Sobczak jest czwartym Pełnomocnikiem w czternastoletniej historii tego urzędu. Sylwetki poprzednich Pełnomocników przedstawione zostały w broszurze *Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wydanej w ramach obchodów 25-lecia ratyfikacji Konwencji przez Polskę, która jest dołączona do niniejszego Raportu.

VIII. Informacja na temat posiedzenia Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP

W dniu 4 października 2018 r. odbyło się posiedzenie Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP, którego przedmiotem była m.in. dyskusja nad *Raportem z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2017 r.* W posiedzeniu tym uczestniczył Podsekretarz Stanu w MSZ, pan Piotr Wawrzyk, któremu towarzyszył Zastępca Pełnomocnika. Pan Minister przedstawił Raport za 2017 r. członkom Komisji oraz obecnym na posiedzeniu gościom - przedstawicielom administracji publicznej z

Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Zdrowia, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawicielom społeczeństwa obywatelskiego z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W swoim wystąpieniu pan Minister podkreślił jak kompleksowym procesem jest implementacja orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i że sukces tego procesu zależy od pracy wielu podmiotów. Zazaczył, że sprawne wykonywanie wyroków nie spoczywa jedynie na Pełnomocniku, który pełni rolę koordynującą, ekspercką i reprezentacyjną względem zewnętrznego podmiotu sprawującego nadzór nad wykonywaniem, ale uzależnione jest w znacznej mierze od zaangażowania podmiotów władzy publicznej, które są bezpośrednio odpowiedzialne za naruszenia stwierdzone w wyrokach Trybunału. Jednocześnie podkreślił, że skuteczna implementacja orzeczeń wymaga także współpracy władzy wykonawczej z ustawodawczą i sądowniczą. Minister Wawrzyk podkreślił rolę parlamentu w procesie wykonywania wyroków i podziękował członkom Komisji za szczególne zainteresowanie i zaangażowanie Senatu w ten proces. Jako przykład wskazał senacki projekt *ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, wniesiony w kwietniu 2018 r. w odpowiedzi na petycję Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, którego przyjęcie pozwoliłoby na wykonanie wyroku w sprawie *Grabowski p. Polsce*, dotyczącej wadliwości procedury pozbawienia wolności osoby małoletniej w zakładzie poprawczym. Minister przypomniał też, że w 2018 r. Marszałek Senatu RP, pan Stanisław Karczewski, objął honorowym patronatem XII Seminarium Warszawskie, a wśród prelegentów był Senator Zbigniew Cichoń.

Na koniec Minister Wawrzyk przedstawił aktualne dane statystyczne w przedmiocie wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę oraz dotyczące reprezentacji Polski przed Trybunałem.

IX. Informacja na temat działań Pełnomocnika mających na celu usprawnienie wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę

- **Funkcjonowanie Zarządzenia o utworzeniu Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka po nowelizacji przeprowadzonej w 2015 r. wprowadzającej nowe zasady współpracy międzyinstytucjonalnej ws. wykonywania wyroków ETPCz**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych monitoruje realizację obowiązków wynikających z Zarządzenia. Ze względu na czas, jaki minął od przyjęcia znowelizowanego Zarządzenia, możliwe stało się dokonanie oceny jego funkcjonowania w praktyce. Głównym celem nowelizacji było doprowadzenie do terminowego przygotowywania planów działań i raportów z wykonania poszczególnych wyroków Trybunału przez podmioty za to odpowiedzialne. W tym zakresie, jeśli chodzi o 2018 r., głównym podmiotem przygotowującym te dokumenty zgodnie z przepisami znowelizowanego Zarządzenia było Ministerstwo Sprawiedliwości ze względu na problematykę wyroków będących przedmiotem egzekucji. Współpracę z tym resortem oraz w okresie sprawozdawczym należy ocenić pozytywnie - żądane dokumenty były przesyłane terminowo i w razie konieczności uzupełniane. Szczególnie należy też podkreślić dużą sprawność tłumaczenia wyroków ETPCz stwierdzających naruszenia w sprawach dotyczących Polski (w 2018 r. sprawy te były we

właściwości MS i MSWiA). Ponadto, w celu przygotowania planów działań, raportów z wykonania i innych informacji, MSZ współpracowało w 2018 r. również z Ministerstwem Zdrowia, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Strażą Graniczną, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju, Prokuraturą Krajową, Naczelnym Sądem Administracyjnym oraz innymi organami administracji rządowej i samorządowej. Należy podkreślić dobrą i sprawną współpracę z Ministerstwem Zdrowia, nie tylko w przygotowaniu dokumentów dla Rady Europy, ale także w związku z udziałem Sekretarza Stanu w tym ministerstwie w posiedzeniu KM w trakcie debaty nad sprawą *P. i S. p. Polsce*.

Generalnie bardzo pozytywnie należy też ocenić współpracę i dialog prowadzony w 2018 r. na forum Zespołu ds. ETPCz z udziałem wszystkich właściwych w sprawie wykonania wyroku organów władzy wykonawczej, ustawodawczej, sądowej, a także Rzecznika Praw Obywatelskich i Rządowego Centrum Legislacji. Tego typu dialog pozwala w sposób wszechstronny przeanalizować sposób wykonania poszczególnych wyroków i znacząco przyspiesza ten proces.

- **Badanie przez MSZ projektów aktów prawnych pod względem ich zgodności z *Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*.**

Kierowany przez Pełnomocnika Departament do spraw Postępowania przed Międzynarodowymi Organami Ochrony Praw Człowieka (dalej DPOPC) MSZ opiniuje projekty aktów prawnych oraz stanowisk rządu do projektów parlamentarnych. W 2018 r. Departament przeprowadził ponad 590 takich analiz.

- **Informacja na temat kontynuacji inicjatywy polegającej na tłumaczeniu na język polski wyroków Trybunału wydanych w sprawach dotyczących innych państw**

W dniu 24 marca 2014 r. MSZ, Ministerstwo Sprawiedliwości, Trybunał Konstytucyjny i Naczelny Sąd Administracyjny podpisały porozumienie ws. tłumaczeń wyroków ETPCz wydanych w sprawach przeciwko innym państwom. Z dniem 31 sierpnia 2015 r. do Porozumienia przystąpił Prokurator Generalny, który zobowiązał się do zapewnienia tłumaczenia na język polski, od dnia 1 stycznia 2016 r., po 10 orzeczeń rocznie.

Strony Porozumienia wspólnie dokonują wyboru orzeczeń Trybunału do tłumaczenia, a także przekazują sobie wzajemnie przetłumaczone orzeczenia celem udostępnienia na stronach internetowych oraz wykorzystywania w działalności upowszechniającej i szkoleniowej. Tłumaczenia są również przekazywane do bazy orzeczeń Trybunału HUDOC.

Dotychczas przetłumaczonych zostało 174 orzeczeń ETPCz w sprawach dotyczących innych państw (z tego 46 w 2017 r.). MSZ kontynuowało tłumaczenie streszczeń wyroków przygotowywanych przez Kancelarię Trybunału (w 2017 r. przetłumaczyło ich 21). Tłumaczenia są zamieszczane na stronach internetowych tłumaczących podmiotów, a następnie, po dodatkowych korektach, w bazie ETPCz HUDOC.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych wsparło również inicjatywę Rzecznika Praw Obywatelskich zakładającą tłumaczenie orzeczeń Trybunału przez organy samorządu adwokackiego i radcowskiego oraz wybrane kancelarie, przekazując informacje na temat doświadczeń związanych z funkcjonowaniem porozumienia koordynowanego przez MSZ, opracowane przez MSZ robocze wskazówki i glosariusze dla tłumaczy, a także udostępniając

swój przegląd orzeczeń Trybunału, które nie zostały wybrane do tłumaczenia przez partnerów z Trybunału Konstytucyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej.

- **Informacja na temat organizacji wizyt studyjnych i delegacji (secondmentów) dla polskich sędziów do Trybunału**

W 2018 r. RE nie wystąpiła do MSZ z propozycją zorganizowania wizyt studyjnych polskich sędziów. Jeśli chodzi o delegowanie polskich sędziów do pracy w Trybunale, to w połowie 2018 r. zakończyła się, w związku z upływem okresu oddelegowania, delegacja polskiego sędziego do Kancelarii Trybunału. Podsumowując tę kilkuletnią delegację (w latach 2013-2018), należy ocenić ją pozytywnie, gdyż pozwoliła zapoznać się polskiemu sędziemu ze sposobem pracy i orzekania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – a doświadczenie to wskazany sędzia będzie mógł przekazywać dalej w ramach pracy w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Niewątpliwie oddelegowanie sędziego wpłynęło też pozytywnie na pracę Kancelarii, która mogła korzystać z wiedzy i doświadczenia polskiego praktyka.

- **Szkolenia**

W 2018 r. Pełnomocnik realizował działalność szkoleniową przede wszystkim w ramach obchodów 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce. Więcej szczegółów na ten temat znajduje się w punkcie XI niniejszego Raportu.

X. Informacja na temat wizyty w Polsce Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, pani Dunji Mijatović

W dniach 22-23 listopada 2018 r. miała miejsce wizyta Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, pani Dunji Mijatović, która, na zaproszenie Departamentu Narodów Zjednoczonych i Praw Człowieka Ministerstwa Spraw Zagranicznych, była gościem honorowym 7 edycji Warszawskiego Dialogu na rzecz Demokracji. Dla pani Komisarz była to druga wizyta w Polsce od chwili objęcia urzędu w dniu 1 kwietnia 2018 r. Oprócz uczestnictwa w seminarium, pani Komisarz w trakcie swojej wizyty w Warszawie spotkała się, na swoją prośbę, z Ministrem Sprawiedliwości, panem Zbigniewem Ziobro oraz Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP, panią Anną Surówką-Pasek. Pani Komisarz poinformowała swoich rozmówców o tematach pozostających na jej agendzie. Rozmowy w Ministerstwie Sprawiedliwości skupiały wokół tematyki reformy wymiaru sądownictwa w Polsce, natomiast w Kancelarii Prezydenta RP poruszano temat praw kobiet, a także kwestię nowelizacji ustawy o Sądzie Najwyższym.

Pani Komisarz zasygnalizowała również plan odbycia w 2019 r. oficjalnej wizyty krajowej w Polsce.

XI. Obchody 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce

W 2018 r. Minister Spraw Zagranicznych zdecydował o przeprowadzeniu uroczystych obchodów 25 rocznicy ratyfikowania przez Polskę Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz uznania jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Celem inicjatywy było dokonanie podsumowania 25 lat wpływu systemu Konwencji na prawo i praktykę jego stosowania w Polsce, a także refleksja na temat wkładu Polski do rozwoju systemu Konwencji i doświadczeń związanych z wykonywaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Jednocześnie inicjatywa miała służyć zwiększeniu świadomości społeczeństwa oraz przedstawicieli władz publicznych, zawodów prawniczych, studentów i uczniów szkół na temat Konwencji. Miała też zachęcać ośrodki akademickie oraz szkoły do uwzględniania tematyki Konwencji w swej działalności.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych wystąpiło do 93 różnych podmiotów krajowych z zaproszeniem do włączenia się do obchodów i podejmowania własnych działań. Celem wsparcia tych działań, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka przygotował i szeroko udostępnił rocznicowy logotyp (w języku polskim, angielskim i francuskim), a także opracował broszurę pt. *Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowiek* (w języku polskim, angielskim i francuskim) i wystawę pt. *25 lat Polski w strasburskim systemie ochrony praw człowieka* (koncepcję graficzną wystawy i broszury przygotowała artystka pani Magda Małczyńska-Umeda).

W dniu 1 maja 2019 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych wydało uroczysty komunikat upamiętniający ratyfikację przez Polskę Konwencji i uznanie jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Zorganizowało także specjalne, rocznicowe XII Seminarium Warszawskie (patrz niżej punkt XIII), a także trzy konkursy dla szkół pt. *25 lat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka* pod honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej i Ośrodka Rozwoju Edukacji (patrz niżej punkt XII).

Ministerstwo Spraw Zagranicznych wsparło ponadto liczne wydarzenia zaproponowane przez inne podmioty. W szczególności przedstawiciele Ministerstwa Spraw Zagranicznych wygłaszali wykłady w trakcie wydarzeń organizowanych przez uczelnie, placówki dyplomatyczne i konsularne, regionalne ośrodki debaty międzynarodowej, okręgowe rady radców prawnych i adwokackich oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji. Uczestniczyli ponadto w komisjach kilku konkursów nt. Konwencji, organizowanych przez te podmioty dla studentów, aplikantów sędziowskich, prokuratorskich i adwokackich, a MSZ wspierało niektóre z tych konkursów także merytorycznie oraz nagrodami i swymi publikacjami, poświęconymi tematyce Konwencji i orzecznictwa Trybunału. Minister Spraw Zagranicznych udzielił honorowego patronatu dla wszystkich konferencji i konkursów, wobec których organizatorzy zwrócili się z takim wnioskiem. Pełnomocnik udostępnił liczne publikacje MSZ poświęcone Konwencji oraz inne materiały informacyjne i promocyjne nt. Konwencji ponad 50 zainteresowanym podmiotom, które z kolei udostępniały je w trakcie swych wydarzeń. W trakcie wielu wydarzeń krajowych i zagranicznych prezentowana była rocznicowa wystawa pt. „25 lat Polski w strasburskim systemie ochrony praw człowieka”.

Należy również odnotować, że w 2019 r. Minister Spraw Zagranicznych przyznał pracy magisterskiej Pani Anny Grabarczyk pt. *Wpływ orzecznictwa strasburskiego na polski proces karny – wybrane zagadnienia* I nagrodę w konkursie na najlepszą pracę magisterską z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych.

Poniżej zestawienie niektórych wydarzeń zorganizowanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz inne podmioty z jego udziałem w ramach obchodów 25 rocznicy ratyfikacji przez Polskę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

1. Wydarzenia zorganizowane przez placówki dyplomatyczne i konsularne

- 5 lipca 2018 r.
Lwów
- Wykład pt. *Prawa człowieka – skąd przyszliśmy i dokąd zmierzamy, prawne gwarancje ochrony praw w kontekście 25 lat obowiązywania w Polsce Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wygłoszony przez Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, panią Justynę Chrzanowską, na otwarciu XIII Polsko-Krymskotatarsko-Żydowsko-Ukraińskiego Międzyreligijnego Seminarium Młodzieży ARKA 2018 r w Bołszowcach (Ukraina)
- zorganizowany przez Konsulat Generalny RP we Lwowie.
- W spotkaniu uczestniczyło ponad 40 młodych ludzi – obywatele Ukrainy narodowości polskiej, ukraińskiej, żydowskiej i krymskotatarskiej.
- 12 września 2018 r.
Zagrzeb
- Komunikat nt. 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce na stronie internetowej placówki
- opublikowany przez Ambasadę RP w Zagrzebiu.
- 26 września 2018 r.
Strasburg
- Prezentacja rocznicowej wystawy w siedzibie Rady Europy z udziałem Prezesa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
- zorganizowana przez Stałe Przedstawicielstwo RP przy Radzie Europy.
- W inauguracji wystawy udział wzięli m.in. sędziowie i pracownicy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (w tym sędzia z ramienia Polski prof. Krzysztof Wojtyczek), pracownicy Sekretariatu Rady Europy oraz liczni członkowie korpusu dyplomatycznego. Ze strony Sekretariatu RE obecna była m.in. Zastępca Sekretarza Generalnego, Gabriella Battaini-Draconi, Sekretarz Generalny Zgromadzenia Parlamentarnego RE, Wojciech Sawicki, Sekretarz Komitetu Ministrów, Bjørn Berge, Sekretarz Generalny Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych, Andreas Kiefer, oraz kierujący Departamentem Wykonywania Wyroków ETPCz, Fredrik Sundberg. Wystawa była prezentowana w Radzie Europy do 12 października 2018 r.
- 5 października 2018 r.
Ateny
- 1) Warsztaty na temat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i praw człowieka pt. *Prawa człowieka = w interesie każdego obywatela = istotne zagadnienie w dyplomacji (Human Rights = in interest of every citizen = important issue in diplomacy)* połączone z prezentacją rocznicowej wystawy w Biurze Parlamentu Europejskiego w Atenach dla polskiej i greckiej młodzieży szkolnej
- zorganizowane przez Ambasadę RP w Atenach we współpracy z Biurem Parlamentu Europejskiego w Atenach.
- Warsztaty szkoleniowe zostały zainaugurowane przez pana Piotra Wawrzyka, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, oraz przez panią Marię Giannakaki, Sekretarz Generalną ds. praw człowieka w Ministerstwie Sprawiedliwości, Przejrzystości i Praw Człowieka Grecji, a także panią Theoni Koufonikolakou, Rzecznik Praw Dziecka w Grecji. Warsztaty poprowadził na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych prof. dr hab. Michał Balcerzak z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, a także prof. Maria Gavouneli – z Katedry Prawa Międzynarodowego na Uniwersytecie Ateńskim, jednocześnie zastępca Przewodniczącego Greckiej Komisji Praw Człowieka, oraz dr Dimitra Papageorgiou z Katedry Prawa Międzynarodowego z Uniwersytetu Ateńskiego. W warsztatach uczestniczyło ponad 50 uczniów z kilku renomowanych greckich i międzynarodowych szkół (w tym ze szkoły polskiej w Atenach), którzy mieli okazję

zapoznać się z podstawowymi kwestiami związanymi z tematyką praw człowieka, jak też mechanizmami działania międzynarodowych instytucji aktywnych w tym obszarze. Była to okazja do wyeksponowania polskiej aktywności na tym polu.

2) Prezentacja rocznicowej wystawy w siedzibie Ambasady RP w Atenach w trakcie spotkania z Polonią zamieszkałą w Grecji

3) Wręczenie nagród laureatom konkursu historycznego o Irenie Sendlerowej pt. *Czyńcie cywilizację miłości* w trakcie spotkania z uczniami Zespołu Szkół im. Zygmunta Mineyki w Atenach.

- 15 października 2018 r.
Rzym
- Prezentacja rocznicowej wystawy w siedzibie Ambasady RP w Rzymie w trakcie spotkania dla przedstawicieli ogólnowłoskich i rzymskich stowarzyszeń polonijnych oraz nauczycieli polskich z całych Włoch
- zorganizowana przez Ambasadę RP w Rzymie.
- W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Związku Polaków we Włoszech oraz ok. 60 nauczycieli z 16 szkół polonijnych z całych Włoch. Nauczyciele przebywali w Rzymie w związku z udziałem w projekcie współfinansowanym i współorganizowanym przez Wydział Konsularny Ambasady RP w Rzymie pt. *Język polski mniej obcy* oraz „*V Seminarium - Dziecko dwujęzyczne problem czy skarb?*”. Prezentacja wystawy miała zachęcić nauczycieli do promowania 25 rocznicy Konwencji wśród uczniów.
- 23 października 2018 r.
Genewa
- Prezentacja rocznicowej wystawy w Genewie
- zorganizowana przez Stałe Przedstawicielstwo RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie.
- W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele korpusu dyplomatycznego.
- 24 października 2018 r.
Odessa
- Prezentacja rocznicowej wystawy oraz dyskusja na temat praw człowieka i doświadczeń Polski oraz Ukrainy związanych z przynależnością do systemu Konwencji
- zorganizowana przez Konsulat Generalny RP w Odessie.
- W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele władz miejskich i obwodowych, dyplomaci akredytowani w Odessie, osoby związane z tematyką praw człowieka oraz przedstawiciele miejscowej Polonii. W trakcie wydarzenia wykłady nt. Konwencji i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz doświadczeń Polski w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału zaprezentowali przedstawiciele Konsulatu Generalnego RP w Odessie.
- 5 listopada 2018 r.
Madryt
- Prezentacja rocznicowej wystawy w głównym holu siedziby Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w Madrycie, z udziałem Dyrektora Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Madrycie, pana Francisco Fonseki
- zorganizowana przez Ambasadę RP w Madrycie.
- W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele korpusu dyplomatycznego w Madrycie.
- 10 listopada 2019 r.
oraz 5 grudnia 2019 r.
Londyn
- Prezentacje multimedialne rocznicowej wystawy w trakcie przyjęcia dla przedstawicieli środowisk polonijnych z okazji Święta Niepodległości oraz przyjęcia bożonarodzeniowego dla korpusu dyplomatycznego oraz brytyjskich partnerów
- zorganizowane przez Ambasadę RP w Londynie.
- W pierwszym wydarzeniu uczestniczyło ok. 300 przedstawicieli Polonii, w drugim zaś ok. 200 osób ze świata polityki, administracji publicznej, biznesu, środowisk naukowych i *think tanków*.
- 11 listopada 2018 r.
- Prezentacja rocznicowej wystawy w trakcie przyjęcia z okazji Święta Niepodległości

- Berno - zorganizowana przez Ambasadę RP w Bernie.
W wydarzeniu uczestniczył licznie zgromadzony korpus dyplomatyczny oraz przedstawiciele Polonii i administracji państwa przyjmującego – około 350 osób.
- 15 listopada 2018 r. Nikozja Prezentacja rocznicowej wystawy w prestiżowej siedzibie *Centre of Visual Arts* (Fundacji Severis) w Nikozji
- zorganizowana przez Ambasadę RP w Nikozji.
Wystawę otworzył Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, pan Szymon Szynkowski vel Sęk, w obecności przedstawicieli władz Republiki Cypryjskiej, korpusu dyplomatycznego, miejscowej Polonii oraz innych licznie zgromadzonych gości.
- 22 listopada 2018 r. Bukareszt Prezentacja rocznicowej wystawy w trakcie uroczystej Gali z okazji wręczenia Nagrody im. Janusza Korczaka, z udziałem m.in. Pełnomocnika MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pana Jana Sobczaka, w Teatrze Narodowym w Bukareszcie
- zorganizowana przez Instytut Polski w Bukareszcie we współpracy z Ambasadą RP w Bukareszcie.
W trakcie wydarzenia, które upamiętniało osobę Janusza Korczaka, a także idee praw dziecka i praw człowieka, wręczone zostały Nagrody Federacji Organizacji Pozarządowych na Rzecz Dziecka, przyznawane od dziewięciu lat (a od siedmiu z inicjatywy Instytutu Polskiego w Bukareszcie noszące imię Janusza Korczaka). W wydarzeniu wzięli udział uznani rumuńscy działacze na rzecz praw dziecka i praw człowieka, a także ambasadorowie i przedstawiciele korpusu dyplomatycznego.
- 7 grudnia 2018 r. Kijów Konferencja pt. *25 lat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce* na zakończenie *Szkoły Prawa Polskiego*, połączona z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Ambasadę RP w Kijowie we współpracy z Wydziałem Prawa Kijowskiego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki.
Wydarzenie było adresowane do prawników i naukowców Kijowskiego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki, w tym polskich i ukraińskich studentów uczestniczących w projekcie Szkoły Prawa Polskiego. Jeden z paneli konferencji został poświęcony tematowi *Europejska Konwencja Praw Człowieka jako podstawa systemu prawnego Polski oraz Ukrainy*, w trakcie którego wykłady wygłosili Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pan Jan Sobczak, oraz pan prof. Mykola Hnatowskyj, Przewodniczący Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu.

2. Wydarzenia zorganizowane przez Regionalne Ośrodki Debaty Międzynarodowej we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych

- 30 lipca 2018 r. Kraków Wykład na temat 25. rocznicy przystąpienia Polski do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wygłoszony przez Zastępcę Pełnomocnika MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, panią Aleksandrę Mężykowską, na otwarciu Letniej Szkoły Dyplomacji w Krakowie
- zorganizowany przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Krakowie.
- 3 października 2018 r. Łódź Wykład Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, pana Piotra Wawrzyka, nt. wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu w Łodzi,

połączony z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Łodzi.

17 października 2018 r. Wykład Pełnomocnika MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw
Opole Człowieka, pana Jana Sobczaka, i dyskusja na temat wykonywania wyroków
Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, połączone z prezentacją rocznicowej
wystawy w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Opolu.
W dyskusji uczestniczyli ponadto dr Grzegorz Haber (Uniwersytet Opolski), dr Błażej
Choroś (Uniwersytet Opolski) oraz dr Filip Tereszkievicz (Politechnika Opolska).

17 października 2019 r. Wydarzenie upamiętniające 25 rocznicę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka,
Wrocław połączone z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu
we współpracy z Centrum Innowacji „Przejście” oraz Miejską Biblioteką we
Wrocławiu.
W trakcie konferencji wykład na temat wykonywania wyroków Europejskiego
Trybunału Praw Człowieka wygłosił Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed
Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pan Jan Sobczak. W debacie nt. *25 lat
Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce – wpływ na polskie prawo i
praktykę* uczestniczyli ponadto dr Katarzyna Sobańska-Laskowska (Pełnomocnik
Terenowy Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu), dr Anna Śledzińska-Simon
(Uniwersytet Wrocławski), pani Dorota Mołodyńska-Küntzel (Stowarzyszenie
Diwersja) oraz pani Aleksandra Rutkowska (Sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia
Śródmieścia).

26 października 2018 r. Konferencja pt. *Prawa człowieka: gdzie kończy się prawo a zaczyna polityka
Kraków (i vice versa)?*, połączona z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Krakowie.
W konferencji udział wzięli prof. Ireneusz Kamiński (Instytut Nauk Prawnych PAN),
prof. Csaba Törő (Uniwersytet Karoli Gaspar w Budapeszcie), pan Ľubomír Majerčík
(Departament Analiz Sądu Konstytucyjnego Republiki Czeskiej), dr Agnieszka Czubik
(Uniwersytet Jagielloński w Krakowie), prof. dr hab. Andrzej Bryk (Uniwersytet
Jagielloński w Krakowie), prof. dr hab. Rafał Proszak (Uniwersytet Ekonomiczny
w Krakowie), dr Mateusz Filary-Szczepanik (Akademia Ignatianum w Krakowie).
W trakcie konferencji wykład na temat wykonywania wyroków Europejskiego
Trybunału Praw Człowieka wygłosił Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed
Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pan Jan Sobczak.

20 listopada 2018 r. Konferencja pt. *Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*,
Białystok połączona z prezentacją rocznicowej wystawy, na Wydziale Prawa Uniwersytetu w
Białymstoku
- zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w
Białymstoku.
W trakcie konferencji wykład na temat wykonywania wyroków Europejskiego
Trybunału Praw Człowieka wygłosił Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed
Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pan Jan Sobczak.

23 listopada 2018 r. Seminarium na temat wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw
Olsztyn Człowieka przez Polskę, połączone z prezentacją rocznicowej wystawy na Wydziale
Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Olsztynie

oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

W spotkaniu uczestniczyli pracownicy naukowcy oraz studenci Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Prawa UWM w Olsztynie. Wykład na temat wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wygłosiła Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynowania wykonywania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, pani Marta Kaczmarska.

- 29-30 listopada 2019 r.
Toruń
- XI warszawsko-toruńskie Kolokwium praw człowieka i prawa humanitarne z okazji 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce, połączone z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Toruniu we współpracy z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie /zob. również niżej rozdział na temat konferencji zorganizowanych przez ośrodki akademickie/.
- 13 grudnia 2018 r.
Katowice
- Konferencja podsumowująca 25 rocznicę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, połączona z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Katowicach
- Konferencję rozpoczęły wystąpienia studentów Uniwersytetu Śląskiego, poświęcone poszanowaniu praw mniejszości jako gwarancji zasady demokratycznego państwa prawa, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka jako fundamentu zapewnienia podstawowych praw każdego mieszkańca Europy oraz przeglądowi wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. W trakcie konferencji wykład na temat wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wygłosił Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pan Jan Sobczak.

3. Konferencje zorganizowane przez ośrodki akademickie

- 20 kwietnia 2018 r.
Olsztyn
- Konferencja pt. *Prawo do sądu w świetle standardów międzynarodowych* pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych
- zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Praw Człowieka *Ius Homini* Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- W trakcie konferencji omówiono zagadnienia dotyczące prawa do sądu w świetle Konstytucji RP oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i innych międzynarodowych organów sądowych. Przeanalizowano także prawo do sądu w innych wybranych państwach. Kilka wykładów zostało też poświęconych szczegółowym zagadnieniom procesowym oraz prawu do sądu w prawie europejskim. Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pani Justyna Chrzanowska, wygłosiła wykład, w którym oceniła wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na dostęp do sądu w Polsce.
- 3-4 lipca 2018 r.
Warszawa
- Międzynarodowa konferencja *Prawa człowieka: ewaluacja i kierunki rozwoju* pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych
- zorganizowana przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Warszawski oraz International Centre on Law, Life, Faith and Family.
- Konferencja odbyła się z okazji przypadającej w 2018 r. 70 rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i 25 rocznicy przystąpienia Polski do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

- 11-12 października 2018 r.
Rzeszów
- Międzynarodowa interdyscyplinarna konferencja naukowa pt. *Konstytucyjne prawo własności - naruszenia i środki ochrony* pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych
- zorganizowana przez Katedrę Instytucji Prawnych i Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego
- Celem konferencji było przede wszystkim wielowymiarowe przedstawienie poglądów przedstawicieli nauki prawa z Polski, Europy i świata na kwestie fundamentalnych z punktu widzenia ustawy zasadniczej zagadnień związanych z prawem własności. Wzięli w niej udział przedstawiciele z dziesięciu państw, tj.: Brazylii, Meksyku, Wenezueli, Portugalii, Hiszpanii, Niemiec, Czech, Ukrainy, Rumunii oraz Polski.
- 29-30 listopada 2019 r.
Toruń
- XI warszawsko-toruńskie Kolokwium praw człowieka i prawa humanitarnego z okazji 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych, połączone z prezentacją rocznicowej wystawy
- zorganizowane przez Katedrę Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej w Toruniu i Katedrą Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- W XI Kolokwium udział wzięło 32 przedstawicieli środowisk akademickich z całej Polski - łącznie reprezentowanych było 13 katedr/instytutów. Konferencja stanowiła próbę podsumowania 25 lat obowiązywania w Polsce Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i wskazania wniosków *pro futuro*.

4. Inne inicjatywy edukacyjne

- 25 kwietnia 2018 r.
Warszawa
- Wizyta studyjna w Ministerstwie Spraw Zagranicznych studentów zrzeszonych w Kole Naukowym Prawa Międzynarodowego Uniwersytetu Gdańskiego
- zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.
- Celem spotkań studentów z pracownikami MSZ było pogłębienie wiedzy na temat wpływu Konwencji i orzecznictwa Trybunału na kształt polskiego prawa na przestrzeni ostatnich 25 lat, problematyki przygotowywania stanowisk procesowych rządu RP w postępowaniu przed Trybunałem, a także zagadnień związanych z wykonywaniem orzeczeń strasburskiego Trybunału przez Polskę. Studenci mogli się również dowiedzieć na temat możliwych ścieżek kariery, jakie Ministerstwo Spraw Zagranicznych oferuje dla absolwentów prawa.
- 21 maja 2018 r.
Rzeszów
- Studenckie seminarium naukowe pt. *Charakterystyka praw człowieka w wybranych państwach Europy* na Uniwersytecie Rzeszowskim
- zorganizowane przez Katedrę Instytucji Prawnych i Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego wspólnie z Kołem Naukowym Prawa Konstytucyjnego *Constitutio*.
- Celem seminarium było wskazanie wielopłaszczyznowego podejścia do kwestii przestrzegania praw człowieka w wybranych państwach europejskich m.in. Szwecji, Polsce, Rosji czy Niemczech. W ramach Seminarium członkowie Koła Naukowego wygłosili referaty o tematyce związanej z tytułem Seminarium.
- 25 maja 2018 r.
Toruń (finał)
- Konkurs na głosę do wyroku z zakresu praw człowieka dla studentów prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

- zorganizowany przez Katedrę Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Celem Konkursu było promowanie standardów praw człowieka i ich stosowania na poziomie krajowym w myśl zasady subsydiarności międzynarodowej ochrony praw człowieka, a także poszerzanie wiedzy z zakresu praw człowieka. W skład jury konkursowego wszedł przedstawiciel MSZ. Rozstrzygnięciu konkursu towarzyszyła prezentacja rocznicowej wystawy, a Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pani Justyna Chrzanowska, wygłosiła wykład otwarty na temat 25 lat doświadczeń obowiązywania Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w Polsce.

4 września 2018 r.
Kielce

Prezentacja rocznicowej wystawy w Kielcach

- zorganizowana z inicjatywy Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Wystawę *25 lat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce* otworzyli w Kielcach wojewoda świętokrzyski, pani Agata Wojtysek, oraz Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, pan Piotr Wawrzyk. Wystawa była prezentowana w Urzędzie Wojewódzkim przez tydzień.

11 września 2018 r.
Gdańsk

Seminarium naukowe pt. *25-lecie ratyfikacji Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Polskę* na Uniwersytecie Gdańskim, połączone z prezentacją rocznicowej wystawy

- zorganizowane przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Gdańsku oraz Katedrę Prawa Międzynarodowego Publicznego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.

Wydarzenie było skierowane m.in. do radców prawnych oraz studentów prawa. Omówione zostały podstawowe zasady systemu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (wykład prof. dr hab. Krzysztofa Drzewickiego, byłego Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka), obowiązki pełnomocnika procesowego osoby skarżącej w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (wykład Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pani Justyny Chrzanowskiej) oraz tematyka dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (wykład prof. dr hab. Adama Wiśniewskiego).

21 września 2018 r.
Sulejówek

Warsztaty szkoleniowe dla koordynatorów regionalnych, trenerów i liderów edukacji obywatelskiej i na rzecz praw człowieka (EO/EPC) oraz edukacji globalnej i na rzecz zrównoważonego rozwoju, na temat Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

- zorganizowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji z udziałem Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Celem warsztatów było przybliżenie koordynatorom wiedzy na temat Konwencji i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w związku z organizacją przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych trzech konkursów dla szkół z okazji 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Ministerstwo Spraw Zagranicznych udostępniło także koordynatorom prezentację i materiały informacyjne nt. Konwencji.

Ponadto w zakresie innych działań Ośrodka Rozwoju Edukacji warto podkreślić, że tematyka Konwencji była poruszana w całej Polsce - w 210 szkołach uczestniczących w projekcie *Edukacja globalna. Liderzy edukacji na rzecz rozwoju II*, współfinansowanym z Programu Współpracy Rozwojowej MSZ RP. Zaangażowanych było 2100 nauczycieli, którzy przeprowadzili lekcje/zajęcia szkolne dla ponad 50 000 uczniów. W 49 warsztatach wzięło udział 647 liderów i nauczycieli w szkołach wskazanego wyżej projektu. W 15 konferencjach wzięło udział ok. 826 nauczycieli i

pracowników oświaty.

- 12-13 października 2018 r.
Łódź
- Konferencja nt. ochrony praw i wolności przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka
- zorganizowana przez Komisję Praw Człowieka Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi.
- W trakcie konferencji prelekcje wygłosili eksperci z dziedziny ochrony praw człowieka: r. pr. Magdalena Witkowska - Przewodnicząca Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych, r. pr. dr Anna Głogowska-Balcerzak, adw. prof. dr hab. Jacek Skrzydło i adw. Marcin Mrowicki, który wystąpił także jako reprezentant Rzecznika Praw Obywatelskich. Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pani Justyna Chrzanowska, wygłosiła wykład pt. *Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – bilans zagadnień prawnych rozstrzygniętych przez ETPCz w roku 2017 i stan wykonywania wyroków ETPCz.*
- 29 listopada 2018 r.
Kraków (finał)
- Konkurs krasomówczy dla aplikantów sędziowskich i prokuratorskich pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych
- zorganizowany przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury.
- Mając na uwadze 25 rocznicę przystąpienia przez Polskę do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, do regulaminu corocznego Konkursu Krajowej Szkoły wprowadzono tematykę Konwencji i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Do finału Konkursu zakwalifikowało się sześciu aplikantów. Finał Konkursu został przeprowadzony w sali rozpraw Sądu Apelacyjnego w Krakowie, udostępnionej na potrzeby Konkursu dzięki uprzejmości władz Sądu. Konkurs miał formę dwóch symulacji części rozprawy sądowej, podczas której finaliści wygłaszali mowę oskarżycielską lub obrończą albo ogłaszali wyrok i podawali ustnie najważniejsze jego powody. Mowy finałowe, wygłaszane przez finalistów, uwzględniały również tematykę Konwencji oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.
- 7 grudnia 2018 r.
Łódź
- Konferencja naukowa *Europejska Konwencja Praw Człowieka w praktyce - 25 lat*
- zorganizowana przez Komisję Praw Człowieka przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Łodzi.
- Na konferencji wykłady wygłosili liczni przedstawiciele świata nauki, a także Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Była Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, pani Justyna Chrzanowska, wygłosiła wykład nt. obowiązków pełnomocnika procesowego w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.
- 10 grudnia 2018 r.
Rzeszów
- Studenckie seminarium naukowe i konkurs pt. *25 lat obowiązywania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*
- zorganizowane przez Katedrę Instytucji Prawnych i Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego *Constitutio*.
- Głównym celem Seminarium było podjęcie dyskusji ekspercko-studenckiej na temat zarówno teoretycznych jak również praktycznych zagadnień dotyczących obowiązywania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W ramach Seminarium dwunastu członków Koła Naukowego wygłosiło referaty o tematyce związanej z tytułem Seminarium. Wyłonieni i nagrodzeni zostali autorzy najlepszych referatów.
- 10 grudnia 2018 r.
- Konkurs naukowy pt. *25 lat Rzeczypospolitej Polskiej w systemie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* dla studentów Katolickiego

Lublin (finał)	<p>Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych oraz prezentacja rocznicowej wystawy</p> <p>- zorganizowane przez Katedrę Praw Człowieka Katolickiego Uniwersytetu Lubelski Jana Pawła II.</p> <p>Celem konkursu było rozpowszechnienie wśród studentów uczelni wiedzy na temat Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, jej stosowania i znaczenia w polskim porządku prawnym. Konkurs obejmował część pisemną (test wiedzy) i ustną. Ministerstwo Spraw Zagranicznych uczestniczyło w wypracowaniu pytań konkursowych, a przedstawiciel Ministerstwa zasiadał w Komisji Konkursowej w finale Konkursu. Laureaci Konkursu będą uczestniczyć w wizycie studyjnej do Rady Europy, organizowanej przez uczelnię przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych.</p>
15 grudnia 2019 r. Warszawa (finał)	<p>Turniej sądowy <i>Moot Court</i> dotyczący postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka dla aplikantów adwokackich z całej Polski, pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych</p> <p>- zorganizowany przez Komisję Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej.</p> <p>Celem Turnieju była popularyzacja wiedzy o prawach człowieka oraz zwiększenie umiejętności aplikantów i aplikantek adwokackich w zakresie identyfikacji spraw związanych z naruszeniem podstawowych praw i wolności oraz w zakresie przebiegu postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Kазus na potrzeby Turnieju zawierał fikcyjny stan faktyczny oraz prawny, dotyczący przebiegu postępowania karnego, gwarancji prawa do obrony i dostępu do adwokata oraz stosowania tymczasowego aresztowania. W konkursie startowały drużyny złożone z 2-4 aplikantów adwokackich. W pierwszych etapach zadaniem konkursowym było opracowanie projektu skargi do Trybunału w oparciu o kазus, a następnie projektu stanowiska rządu w odpowiedzi na skargę. W grudniu odbył się ustny finał turnieju, mający formę fikcyjnych rozpraw przed Trybunałem. Przedstawiciele MSZ uczestniczyli w sprawdzaniu prac na etapie pisemnym.</p>

XII. Konkursy MSZ dla szkół na temat Konwencji

Na szczególną uwagę zasługują zorganizowane przez MSZ w ramach obchodów 25 rocznicy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce w 2018 r. konkursy dla szkół - pod honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej i Ośrodka Rozwoju Edukacji:

- konkurs plastyczny dla uczniów klas I-VI szkoły podstawowej (w dwóch kategoriach wiekowych: klasy I-III oraz klasy IV-VI szkoły podstawowej);
- konkurs na plakat edukacyjny dla uczniów klas VI-VIII szkoły podstawowej, startujących indywidualnie lub w zespołach 2-3 osób;
- konkurs na esej dla uczniów gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych oraz ponadpodstawowych.

Głównym celem konkursów było upowszechnianie wśród uczniów, nauczycieli i szkół wiedzy na temat praw i wolności chronionych Europejską Konwencją Praw Człowieka oraz na temat roli i działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Celem było również zwiększenie znaczenia edukacji obywatelskiej i edukacji na rzecz praw człowieka w szkołach oraz podniesienie świadomości prawnej i rozwój kompetencji społeczno-obywatelskich uczniów i nauczycieli. Intencją było także zwiększenie zainteresowania uczniów zdobywaniem wiedzy na temat ochrony praw człowieka we współczesnym świecie oraz na temat przynależności Polski do systemu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

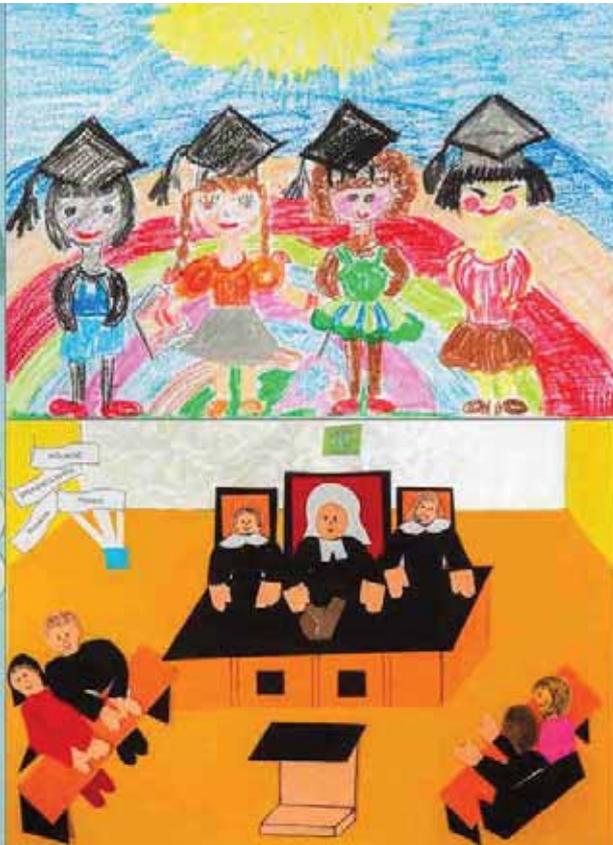
W celu merytorycznego wsparcia osiągnięcia tych celów, w dniu 21 września 2018 r. MSZ zorganizował, wspólnie z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji oraz Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, szkolenie dla koordynatorów regionalnych, trenerów i liderów edukacji obywatelskiej i na rzecz praw człowieka oraz edukacji globalnej i na rzecz zrównoważonego rozwoju.

W odniesieniu do samych konkursów, z licznie nadesłanych prac, do udziału dopuszczone zostały **433 prace konkursowe** spełniające wymogi formalne:

- w konkursie plastycznym: 129 prac uczniów klas I-III oraz 165 prac uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej;
- w konkursie na plakat edukacyjny: 85 prac uczniów klas VI-VIII szkoły podstawowej;
- w konkursie na esej: 54 prace uczniów gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych oraz ponadpodstawowych.

Wyłonionych zostało 14 laureatów miejsc I-III oraz 14 uczniów, którym przyznano wyróżnienia. Jako **nagrody** wszystkim laureatom i osobom wyróżnionym zostały przyznane książki oraz gry edukacyjne, a dla laureatów miejsc I-III także - odpowiednio: tablet, czytnik e-booków oraz urządzenie monitorujące aktywność fizyczną. Dodatkowo nagrody (czytniki e-booków) otrzymali także nauczyciele prowadzący uczniów, którzy zdobyli I-III miejsce. Szkołom, z których pochodzą laureaci, wyróżnieni i finaliści, zostały przyznane dyplomy.

XIII. Organizacja XII Seminarium Warszawskiego

Seminaria Warszawskie to cykl konferencji poświęconych prawom człowieka i standardom ich ochrony w systemie Rady Europy, organizowanych z inicjatywy Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Ich celem jest wspieranie dyskusji eksperckiej nt. rozwoju mechanizmów ochrony praw człowieka na poziomie krajowym i europejskim

W okresie sprawozdawczym zorganizowana została dwunasta edycja Seminarium, mająca rocznicowy charakter z uwagi na 25 rocznicę związania się przez Polskę postanowieniami Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i poddania się jurysdykcji Trybunału. Seminarium odbyło się w dniu 13 czerwca 2018 r. w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich w Warszawie, pod honorowym patronatem Marszałka Senatu RP, a jego tematem było hasło *Europejska Konwencja Praw Człowieka – 25 lat zmian oblicza polskiego prawa i praktyki*.

Konferencja stanowiła podsumowanie dotychczasowych osiągnięć władz polskich na polu ochrony praw człowieka oraz zmian samego systemu strasburskiego, w których Polska na przestrzeni lat aktywnie uczestniczyła. Pokazała również, że system Konwencji jest istotnym elementem polskiego porządku prawnego, który znacząco wpłynął na jego rozwój. Prelegentami i moderatorami konferencji byli wybitni praktycy zajmujący się zagadnieniami ochrony praw człowieka zawodowo, prezentujący swoje doświadczenia z różnej perspektywy - pełnomocnika, senatora, pełnomocnika rządu przed Trybunałem czy pracownika Trybunału i Sekretariatu Rady Europy.

Część inauguracyjną Seminarium otworzył jego honorowy patron, Marszałek Senatu RP, pan Stanisław Karczewski. Gości powitał również Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, pan Piotr Wawrzyk. Wystąpienia jako goście honorowi przedstawiły pani Renata Degener, Zastępca Kanclerza Pierwszej Sekcji w Europejskim Trybunale Praw Człowieka oraz pani Andrea Bekić, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Republiki Chorwacji w Polsce. Pierwszy panel Seminarium miał charakter retrospektywny oraz podsumowujący, i poświęcony został temu, jak Europejska Konwencja Praw Człowieka zmieniła przez minione 25 lat oblicze polskiego prawa i praktyki. Głos zabrał prof. Krzysztof Drzewicki, pierwszy Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed ETPCz w latach 1994-2003 i pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed ETPCz w latach 2012-2018, a także prof. Małgorzata Wąsek-Wiaderek, członek Doradczego Komitetu Prawnego przy Ministrze Spraw Zagranicznych, mec. Justyna Metelska, przewodnicząca Komisji Praw Człowieka Naczelnej Rady Adwokackiej oraz prof. Bartosz Wojciechowski, Sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, którzy omówili wpływ orzecznictwa ETPCz na prawo i procedurę karną, cywilną i administracyjną. Kolejny panel miał charakter prawno-porównawczy i poświęcony był zagadnieniu skutecznego wykonywania wyroków Trybunału przez poszczególne kraje członkowskie Rady Europy. Głos zabrał pan Fredrik Sundberg, Zastępca Dyrektora Departamentu Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Sekretariacie Radzie Europy, który omówił mechanizmy wykonywania wyroków ETPCz w krajach europejskich, z uwzględnieniem wspierającej roli Sekretariatu Rady Europy. Następnie doświadczenia poszczególnych krajów członkowskich Grupy Wyszehradzkiej w zakresie wykonywania wybranych wyroków ETPCz przedstawili Pełnomocnicy rządu ds. postępowań przed ETPCz, pan Vit Schorm z Czech, pani Marica Pirošíková ze Słowacji oraz dr Zoltán Tallódi z Węgier. Panel zakończył się

wystąpieniem Senatora Zbigniewa Cichonia, Zastępcy Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP i członka Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP. Moderatorami poszczególnych paneli były mec. Magdalena Witkowska, przewodnicząca Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych oraz prof. Elżbieta Karska.

XII Seminarium Warszawskie cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem gości - łącznie w konferencji udział wzięło ponad sto osób, w tym liczni członkowie korpusu dyplomatycznego. Seminarium było też transmitowane na żywo na kanale MSZ w portalu YouTube. Ponadto, tak jak w przypadku wcześniejszych edycji konferencji, MSZ przygotowuje publikację poseminaryjną, zawierającą referaty wygłoszone przez prelegentów i przebieg dyskusji.

XIV. Działalność Pełnomocnika w odniesieniu do procesu reformy Trybunału i systemu Konwencji oraz w pracach komitetów i grup roboczych Rady Europy z zakresu praw człowieka

1. Działalność Pełnomocnika w odniesieniu do procesu reformy Trybunału i systemu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

W ramach trwającego w Radzie Europy tzw. „procesu Interlaken”, toczącego się od 2010 r., mającego na celu zmniejszenie zaległości spraw zawisłych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka i zwiększenie skuteczności funkcjonowania systemu Konwencji, państwa Rady Europy są regularnie proszone o przedstawianie sprawozdań nt. działań podjętych przez nie w celu realizacji zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy, dotyczących poprawiania implementacji Konwencji na poziomie krajowym oraz wykonywania wyroków Trybunału. Na podstawie tych sprawozdań podejmowane są decyzje co do zasadności, czy kierunków dalszych zmian, natomiast do końca 2019 r. Komitet Ministrów RE powinien przeprowadzić całościową ewaluację efektów tej reformy. W ramach przygotowań do tej ewaluacji, w dniach 11-13 kwietnia 2018 r. w Kopenhadze odbyło się kolejne spotkanie (po konferencjach w Interlaken w 2010 r., Izmirze w 2011 r., Brighton w 2012 r. i Brukseli w 2015 r.), na którym państwa Rady Europy podjęły refleksję nad tym, jakie dalsze działania są jeszcze potrzebne, aby system Konwencji sprawnie funkcjonował.

Polskę na Konferencji w Kopenhadze reprezentował Podsekretarz Stanu w MSZ, pan Piotr Wawrzyk. Natomiast prace przygotowawcze do konferencji koordynował Pełnomocnik MSZ, blisko współpracując z placówką w Strasburgu zaangażowaną w bezpośrednie negocjacje. Konferencja zakończyła się przyjęciem wynegocjowanego wcześniej w ramach Komitetu Delegatów Ministrów RE tekstu Deklaracji Kopenhaskiej. Deklaracja Kopenhaska wpisuje się w dotychczasową formułę deklaracji przyjmowanych w ramach procesu reformy systemu Konwencji.

Deklaracja Kopenhaska nie zawiera rewolucyjnych elementów i stanowi bardziej podsumowanie i wsparcie pewnych zachodzących już tendencji w funkcjonowaniu Trybunału. System Konwencji w ujęciu Deklaracji Kopenhaskiej to system oparty na zasadzie tzw. wspólnej odpowiedzialności (*shared responsibility*) i równowagi, w którym nie tylko Trybunał, ale również państwa-strony Konwencji ponoszą odpowiedzialność za jej prawidłowe funkcjonowanie. Równowaga między systemem Konwencji a systemami

krajowymi ma być osiągnięta w oparciu o koncepcję ich wspólnej odpowiedzialności oraz poprzez interakcję, dialog i współpracę

Deklaracja wskazuje, zgodnie z dotychczasowym kierunkiem, że rozwiązanie wyzwań dotyczących liczby skarg przed Trybunałem wymaga wspólnych działań wszystkich aktorów: państw w zakresie zmniejszania napływu skarg poprzez lepszą implementację Konwencji i wykonywanie jego wyroków (zalecenia dla państw to m.in. weryfikowanie zgodności prawa i praktyki z Konwencją, włączanie parlamentów krajowych w ten proces, nadawanie wysokiego priorytetu szkoleniom dotyczącym Konwencji dla sędziów i urzędników, upowszechnianie orzecznictwa poprzez tłumaczenia), Trybunału - poprzez sprawne procedowanie skarg, oraz Komitetu Ministrów RE - poprzez nadzór nad wykonywaniem wyroków. Kładzie też duży nacisk na implementację krajową Konwencji i tworzenie przez państwa skutecznych krajowych środków odwoławczych. W odniesieniu do procedury wykonywania wyroków Trybunału Deklaracja postuluje poprawianie przez państwa zdolności do wykonywania orzeczeń ETPCz i poprawianie przez Radę Europy zdolności do udzielania pomocy technicznej państwom mającym problemy z wykonywaniem wyroków Trybunału.

Wiele miejsca poświęca się zasadzie subsydiarności, która jest ujęta jako odpowiedzialność państw za zapewnienie praw i wolności zapisanych w Konwencji. Trybunał dba zaś o to, by wszystkie gwarancje Konwencji były przestrzegane na poziomie krajowym i zapewnia ochronę w razie ich naruszenia, gdy środki krajowe okażą się nieskuteczne. Deklaracja przypomina także o doktrynie Trybunału dotyczącej tzw. marginesu oceny państwa przy stosowaniu Konwencji.

Mimo odnotowania pewnych utrzymujących się, jak i nowych wyzwań dla systemu Konwencji (jako nowe wyzwanie wymienione zostały sytuacje konfliktowe i kryzysowe w Europie), Deklaracja nie proponuje prac nad kolejnym protokołem zmieniającym do Konwencji, pozostawiając tę kwestię do przyszłych ewaluacji, ani też zmiany kształtu prawa do skargi indywidualnej. Uznaje też, że pomimo wielkiego postępu Trybunału w zmniejszaniu zaległości, dzięki m.in. rozwojowi uproszczonych procedur, możliwości usprawniania jego procedur mają swoje ograniczenia, przez co oczekiwanie na szybkie uporanie się z tymi zaległościami może nie być realistyczne.

W ramach Zespołu, MSZ regularnie informuje uczestników na temat trwającego procesu reformy ETPCz i zaleceń formułowanych przez Komitet Ministrów do państw członkowskich w tym zakresie, w tym na temat zaleceń sformułowanych w Deklaracji Kopenhaskiej (zob. Załącznik C - sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. ETPCz w dniu 29 marca 2018 r.).

2. Udział Pełnomocnika w pracach Komitetu Zarządzającego Praw Człowieka Rady Europy (CDDH) i jego grup roboczych

Pełnomocnik oraz obsługujący go departament w omawianym okresie zapewnił właściwy udział Polski w organach, komitetach i grupach roboczych Rady Europy z zakresu praw człowieka. W ramach tej działalności Pełnomocnik koordynował i przeprowadził procedurę wyboru członka Doradczego Zespołu Ekspertów ds. kandydatów na sędziów ETPCz z ramienia Polski na kolejną kadencję. Obsługujący go departament zapewnił także reprezentację Polski na łącznie 7 posiedzeniach Komitetu Zarządzającego Praw Człowieka (CDDH) lub podległych mu 3 grup roboczych, a także podczas posiedzenia pełnomocników rządów państw RE przed ETPCz oraz 4 seminariach RE. Pełnomocnik dokonał analizy

dokumentów przygotowywanych w ramach tych grup roboczych. W szczególności wziął udział w wypracowaniu tekstu Zalecenia CM/Rec(2018)11 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie potrzeby wzmocnienia ochrony oraz promowania przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego oraz poprzedzających go dokumentów i analiz (dokumentu pt. *Ochrona i promocja przestrzeni społeczeństwa demokratycznego - Kompilacja środków i praktyk krajowych obecnych w Państwach Członkowskich Rady Europy* i towarzyszącego mu Dokumentu przeglądowego). Dokumenty te, po ich przyjęciu przez Komitet Ministrów RE, zostały zaprezentowane na poziomie krajowym podczas grudniowego posiedzenia Zespołu ds. ETPCz.

Warto odnotować także, że w ramach działalności Pełnomocnika przygotowano zostało szczegółowe sprawozdanie dla CDDH nt. realizacji przez Polskę Zalecenia CM/Rec(2010)5 Komitetu Ministrów dla Państw Członkowskich w zakresie środków zwalczania dyskryminacji opartej na orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej, a także informacja na temat dobrych praktyk stosowanych przez Polskę w odniesieniu do praw człowieka osób starszych. Pełnomocnik wspierał także Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w wynegocjowaniu zgodnych z wizją Polski dokumentów CDDH w sprawie ochrony praw społecznych, a Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w odniesieniu do prac grupy roboczej ds. migracji.

XV. Informacje statystyczne

1. Sprawy w toku przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka

1.1. Nowe skargi przeciwko Polsce, które wpłynęły do ETPCz

W 2018 r. do składów sędziowskich Trybunału skierowano do rozpoznania **1941 nowych skarg** przeciwko Polsce, a więc ok. **120 mniej** niż w 2017 r., kiedy sędziom Trybunału przydzielono 2066 skarg z Polski do rozpoznania (dla porównania w 2010 r. wpłynęła najwyższa dotąd liczba 5768 skarg p. Polsce). Utrzymała się więc trwająca od kilku lat zniżkowa tendencja w zakresie kierowanych przeciwko Polsce skarg do Trybunału.

Liczba napływających z Polski nowych **skarg w stosunku do liczby mieszkańców** w 2018 r. utrzymywała się nadal **poniżej średniej europejskiej**. Stosowany przez Trybunał wskaźnik liczby skarg w stosunku do ludności spadł wobec naszego kraju do **0,51** (w 2017 r. - 0,54, w 2016 r. - 0,64, a w 2010 r. - 1,51), przy czym średnia europejska wyniosła 0,52. Polska spadła w rezultacie **na 26 miejsce** wśród 47 państw Rady Europy pod względem liczby nowych skarg w stosunku do liczby ludności.

1.2. Skargi przeciwko Polsce zawiste przed ETPCz

Polska poprawiła się również pod względem ogólnej liczby zawistych skarg przed Trybunałem: na koniec 2018 r. zawistych przeciwko Polsce było 1300 skarg (o 100 mniej niż na koniec 2017 r.), co stanowiło 2,3% wszystkich spraw zawistych przed ETPCz. Polska nadal znajduje się na 10 miejscu w Radzie Europy pod względem liczby zawistych skarg, mając o 500 skarg mniej niż Serbia, która jest na 9 pozycji, a o 100 więcej w stosunku do Mołdawii, która jest na 11 miejscu.

Najwięcej zawistych skarg na koniec 2018 r. było przeciwko Rosji (11750, 20,9%). Polskę wyprzedziły także Rumunia (8500 zawistych skarg, 15,1%), Ukraina (7250, 12,9%),

Turcja (7100, 12,6%), Włochy (4050, 7,2%), Azerbejdżan (2050, 3,6%), Armenia (1900, 3,4%) oraz Gruzja (1850 zawisłych skarg, 3,3%).

1.3. *Nowe skargi zakomunikowane rządowi celem zajęcia stanowiska*

W 2018 r. nastąpił **znaczny spadek liczby zakomunikowanych rządowi nowych skarg**, wyniosła ona bowiem **117** (dla porównania w 2017 r. Trybunał zakomunikował 396 skarg, a w 2015 r. – 761, wśród których większość dotyczyła skarg na przewlekłość postępowań sądowych). Stanowi to ok. 1,5% wszystkich skarg przesłanych przez Trybunał państwom-stronom Europejskiej Konwencji Praw Człowieka celem zajęcia stanowiska (7644).

2. **Sprawy zakończone przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w 2018 r.**

W sumie, Trybunał wydał w 2018 r. **62 orzeczenia korzystne dla rządu** (1 wyrok stwierdzający brak naruszenia, 35 decyzji o niedopuszczalności oraz 26 decyzji o skreśleniu skarg z powodów formalnych) oraz **65 orzeczeń niekorzystnych** dla strony rządowej (20 wyroków stwierdzających naruszenia, 28 decyzji ws. ugód i 17 ws. deklaracji jednostronnych).

2.1. *Wyroki*

W 2018 r. Trybunał wydał wobec Polski **21 wyroków**, a więc o **1 więcej** niż w 2017 r., a o 6 mniej niż w 2016 r. (dla porównania w 2012 r. 74 wyroki, a w 2008 r. – najwyższa dotąd liczba wyroków – 141). Od 2013 r. liczba wyroków wydawanych rocznie przeciwko Polsce utrzymuje się poniżej trzydziestu.

Wzrosła nieco liczba **wyroków stwierdzających naruszenia** Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności przez Polskę. W 2018 r. było **20** takich wyroków, podczas gdy w 2017 r. - 14 (w 2016 r. - 19, a w 2015 r. - 20). Od 2013 r. liczba wyroków stwierdzających naruszenia Konwencji nie przekracza wobec Polski 20 rocznie.

Pod względem meritum spraw - w 2018 r. Trybunał stwierdził wobec Polski 6 naruszeń prawa do rzetelnego procesu sądowego, 4 przypadki naruszenia zakazu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, po 3 przypadki naruszenia prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawa do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, 2 naruszenia prawa własności, a także po jednym naruszeniu prawa do skutecznego śledztwa (na tle art. 3 Konwencji), prawa do wolności wyrażania opinii oraz prawa do skutecznego środka odwoławczego (patrz niżej tabela zawierająca listę wyroków w punkcie 11).

Zapadł też **1** wyrok stwierdzający **brak naruszenia** Konwencji przez Polskę (dla porównania: 5 w 2017 r., 7 w 2016 r., 9 w 2015 r.).

2.2. *Decyzje*

W 2018 r. Trybunał wydał **106 decyzji** w sprawach dotyczących Polski (dla porównania: 87 w 2017 r., 89 w 2016 r., 191 w 2015 r.). Wśród decyzji wydanych w 2018 r. zapadło:

- **35** decyzji o niedopuszczalności skarg (24 w 2017 r., 25 w 2016 r., 32 w 2015 r.),
- **26** decyzji o skreśleniu skarg z powodów formalnych (34 w 2017 r., 25 w 2016 r., 17 w 2015 r.),

- **17** decyzji akceptujących deklaracje jednostronne rządu (10 w 2017 r., 12 w 2016 r., 32 w 2015 r.),
- **28** decyzji akceptujących ugody (19 w 2017 r., 27 w 2016 r., 110 w 2015 r.).

10 decyzji Trybunału wydanych w 2018 r. dotyczyło zatwierdzenia ugód lub deklaracji jednostronnych rządu w odniesieniu do ogółem **364 skarg ws. przewlekłości** postępowań sądowych i braku skutecznego krajowego środka odwoławczego ws. przewlekłości, rozpatrywanych w ramach procedury pilotażowej na podstawie wyroku ws. *Rutkowski i Inni* przeciwko Polsce. W latach 2017 i 2018 Trybunał rozstrzygnął już zdecydowaną większość z 900 skarg zakomunikowanych rządowi w ramach procedury pilotażowej: obecnie zawistych jest już jedynie ok. 10 skarg w procedurze pilotażowej.

Ugody i deklaracje jednostronne w 2018 r. dotyczyły ponadto:

- 14 innych spraw dotyczących przewlekłości postępowań krajowych i/lub nieskuteczności krajowych środków na przewlekłość,
- różnych aspektów pozbawienia wolności w zakładach karnych, w tym: warunków pozbawienia wolności (11 spraw, w tym 9 na przeludnienie i warunki niezgodne z art. 3 Konwencji, 2 na brak wydzielenia kąteków sanitarnych - art. 8 Konwencji), długotrwałego stosowania reżimu więźnia niebezpiecznego (2 sprawy), leczenia w zakładzie karnym (1 sprawa), dostępu do diety zgodnej z wyznaniem (1 sprawa) oraz cenzury korespondencji z Trybunałem (1 sprawa);
- nadmiernej długości tymczasowego aresztu (4 sprawy) oraz innych prawnych aspektów pozbawienia wolności (4 sprawy, w tym 1 dotycząca umieszczenia w domu pomocy społecznej, a 1 - w szpitalu psychiatrycznym);
- różnych aspektów prawa do rzetelnego procesu sądowego: odmowy wniesienia kasacji przez pełnomocnika z urzędu (1 sprawa), wysokości kosztów sądowych (2 sprawy), prawa do obrony (1 sprawa) oraz nadmiernego formalizmu sądów (3 sprawy).
- innych spraw: ochrony własności (2), w tym zabezpieczenia majątkowego w związku z procesem karnym (1 sprawa), swobody poruszania się (1 sprawa) w związku z procesem karnym, kontaktów z dzieckiem (1 sprawa), skutecznego śledztwa (1 sprawa - na tle art. 2 Konwencji), wolności wyrażania opinii (2 sprawy).

Wśród decyzji o niedopuszczalności warto wskazać odrzucenie przez Trybunał 11 zakomunikowanych rządowi skarg dotyczących płacy minimalnej więźniów, a także sprawy dotyczącej pozbawienia możliwości realizacji prawa do odprawy emerytalnej oraz spraw dotyczących zawieszenia prawa do świadczenia emerytalnego po skorzystaniu z prawa wyboru innego świadczenia emerytalnego lub rentowego. 5 decyzji ETPCz dotyczyło niedopuszczalności 33 niekomunikowanych rządowi skarg dotyczących różnego rodzaju roszczeń odszkodowawczych na tle powojennych nacjonalizacji.

3. Wykonywanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

3.1. Sprawy uznane za wykonane

W 2018 r. Komitet Ministrów Rady Europy **zamknął nadzór nad wykonywaniem 69 orzeczeń** Trybunału w sprawach polskich (w tym 48 wyroków i 21 decyzji zatwierdzających ugody), uznając, że Polska podjęła niezbędne do ich wykonania środki indywidualne lub/i generalne celem usunięcia stanu naruszeń Konwencji i ich źródeł. Stanowi to ok. 2,5%

wszystkich spraw uznanych za wykonane (2705). Polska tym samym znalazła się na 10 miejscu pod względem liczby spraw wykonanych w ubiegłym roku.

3.2. Sprawy znajdujące się w fazie wykonywania

Na koniec 2018 r. liczba orzeczeń Trybunału przeciwko Polsce znajdujących się w procedurze wykonywania Komitetu Ministrów Rady Europy spadła do rekordowo niskiego w skali ostatnich lat poziomu **100 orzeczeń wymagających wykonania** (w tym 69 wyroków i 31 decyzji zatwierdzających ugody), z czego najwięcej, bo aż 30 spraw dotyczy przewlekłości postępowań). Dla porównania 124 sprawy były zawisłe przed Komitetem Ministrów na koniec 2017 r., 223 na koniec 2016 r., a 313 spraw na koniec 2015 r. (w 2011 r. ponad 900).

Polska znalazła się na **11 miejscu** wśród państw Rady Europy z największą liczbą orzeczeń w fazie wykonywania i odpowiadała za ok. 1.6% wszystkich spraw zawisłych w procedurze wykonywania orzeczeń Trybunału (takich spraw jest łącznie 6143). Jednak różnica pomiędzy Polską a Mołdawią, znajdującą się na 10 miejscu, wynosiła ponad siedemdziesiąt orzeczeń, podczas gdy znajdującą się na 12 miejscu Chorwacja miała ich zaledwie o 10 mniej niż Polska.

4. Statystyki dotyczące 47 państw Rady Europy

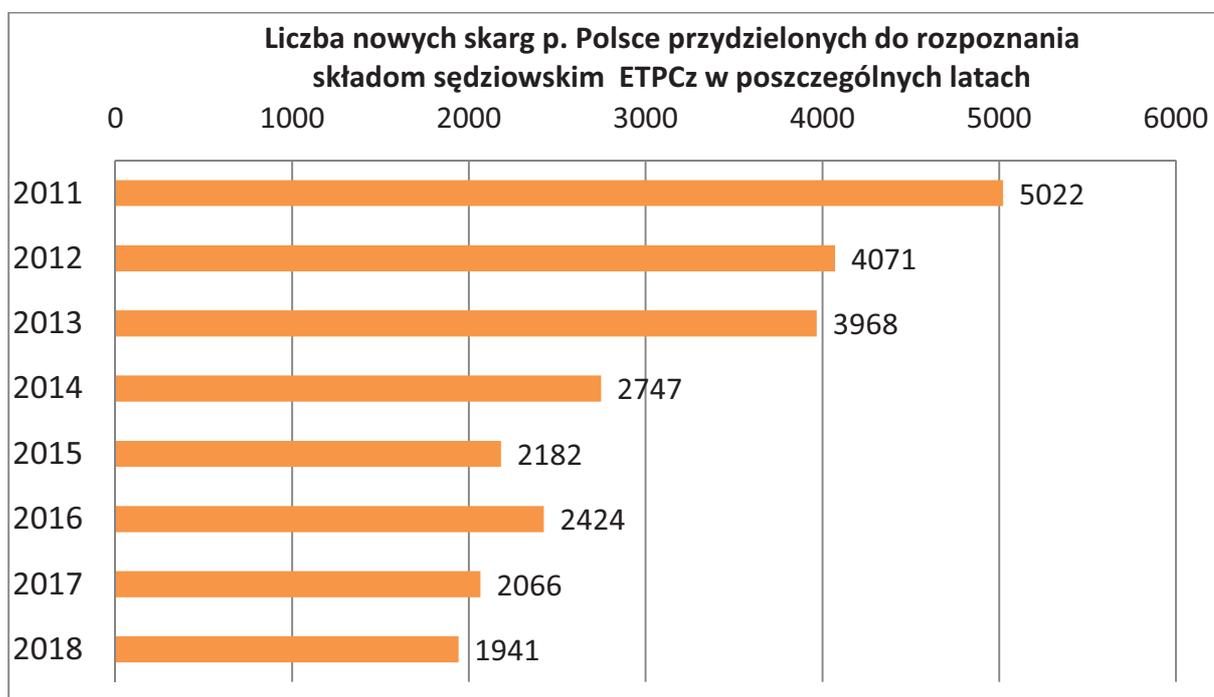
Biorąc pod uwagę statystyki dotyczące wszystkich 47 państw Rady Europy, liczba wszystkich nowych skarg przydzielonych do rozpoznania Trybunałowi wyniosła w 2018 r. ok. 43 tysiące, a więc o 1/3 mniej niż w 2017 r. (63,5 tysiąca nowych skarg). W stosunku do 2017 r. spadła też liczba skarg rozstrzygniętych przez Trybunał: w 2018 r. Trybunał rozstrzygnął bowiem 42,7 tysiąca skarg, czyli o połowę mniej niż 2017 r., kiedy to wydał rozstrzygnięcia w sprawie ok. 86 tysięcy skarg. Wynika to z faktu, że w 2017 r. Trybunał stosował szczególne tryby rozstrzygania, przekazując duże grupy skarg do procedur krajowych lub do Komitetu Ministrów RE.

Ogólna liczba zawisłych skarg przed Trybunałem w sprawie wszystkich państw Rady Europy na koniec 2018 r. wyniosła ok. 56 tysięcy, tyle samo co na początku 2018 r. (na początku 2017 r. sięgała blisko 80 tysięcy skarg, a więc o 29% więcej).

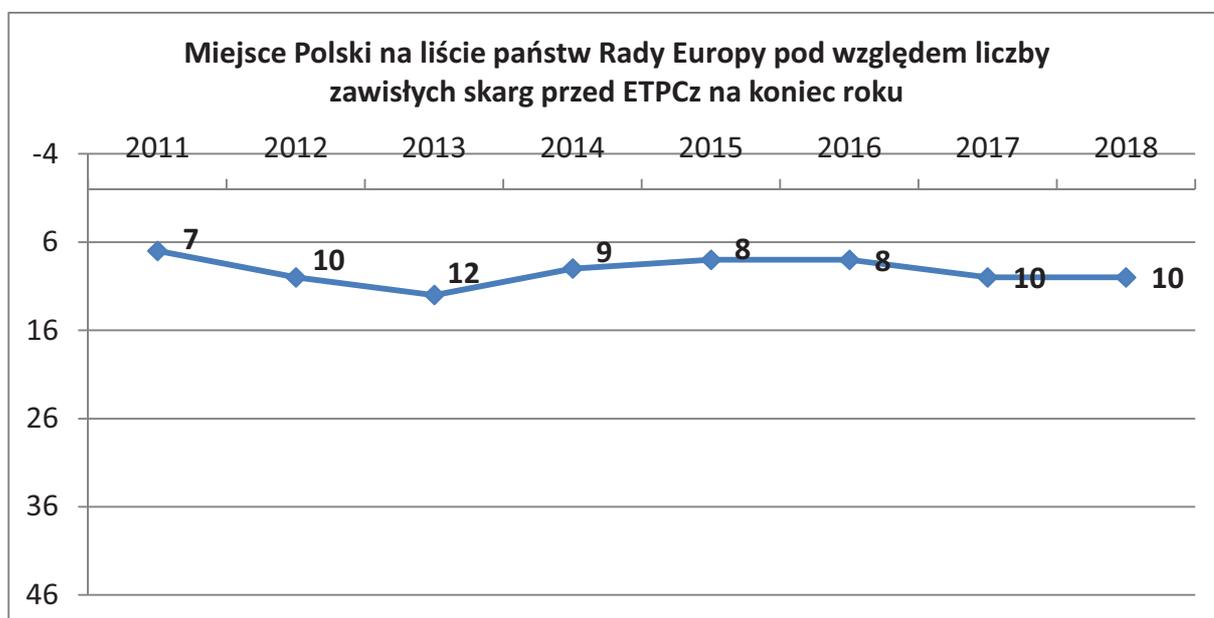
Najwięcej orzeczeń wymagających wykonania miały na koniec 2018 r.: Rosja (1585), Turcja (1235), Ukraina (923), Rumunia (309), Węgry (252), Włochy (245), Grecja (236), Bułgaria (208), Azerbejdżan (186) i Mołdawia (173).

Część z podanych wyżej danych statystycznych została przedstawiona w formie wykresów na kolejnych stronach. Wykresy te pokazują m.in. liczbę skarg przeciwko Polsce, które wpłynęły do Trybunału i zostały przydzielone do składów orzekających celem załatwienia, liczbę skarg zakomunikowanych rządowi przez Trybunał w celu zajęcia stanowiska, liczbę i rodzaje wyroków i decyzji wydanych w sprawach polskich oraz liczbę orzeczeń znajdujących się w fazie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów RE na koniec roku i liczbę orzeczeń uznanych przez ten Komitet za wykonane. Wszystkie tabele przedstawiają wymienione wyżej dane w porównaniu do kilku lat ubiegłych. Dane statystyczne zamyka tabela informująca o wszystkich wyrokach ETPCz wydanych w sprawach polskich w 2018 r. Ponadto warto wskazać, że w Załączniku E znajduje się również wykaz wszystkich wyroków wydanych w sprawach polskich znajdujących się w fazie wykonywania na koniec 2018 r., wraz z opisem stwierdzonego w nich naruszenia.

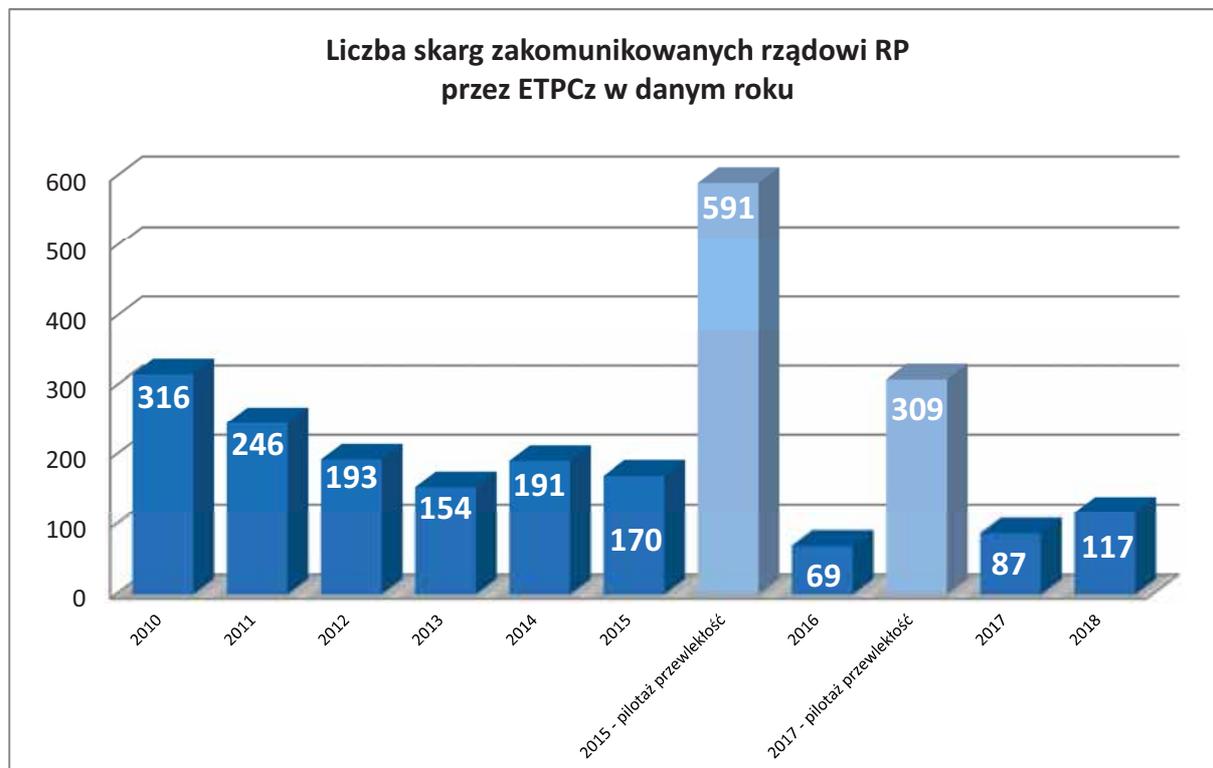
1. Liczba polskich skarg przydzielonych do rozpoznania składom orzekającym Trybunału

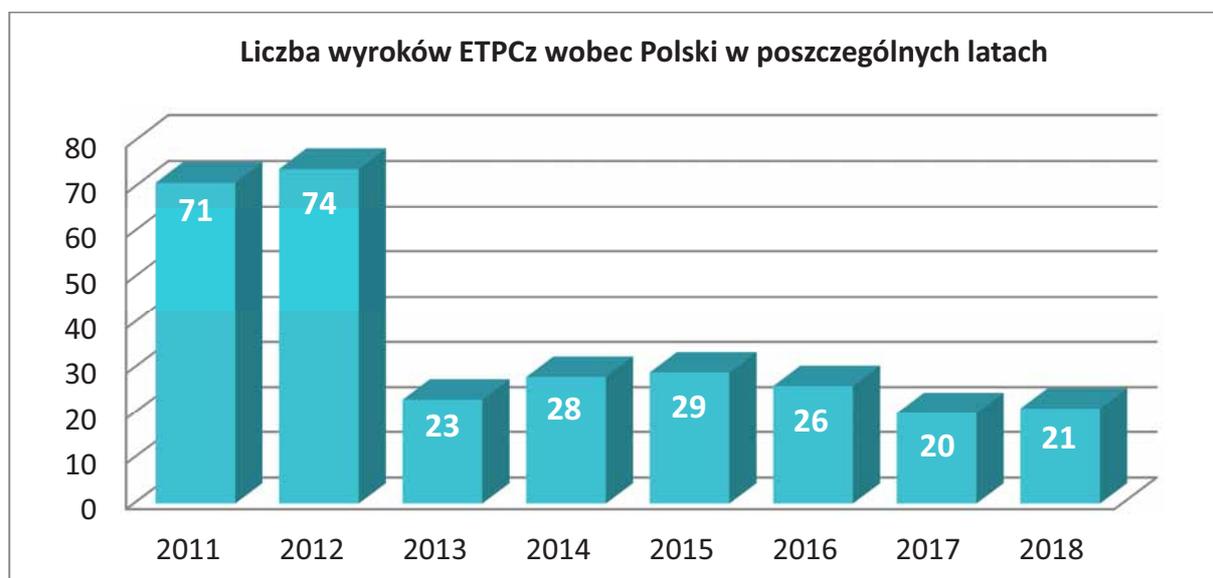
2. Miejsce Polski na liście państw RE pod względem liczby zawisłych skarg

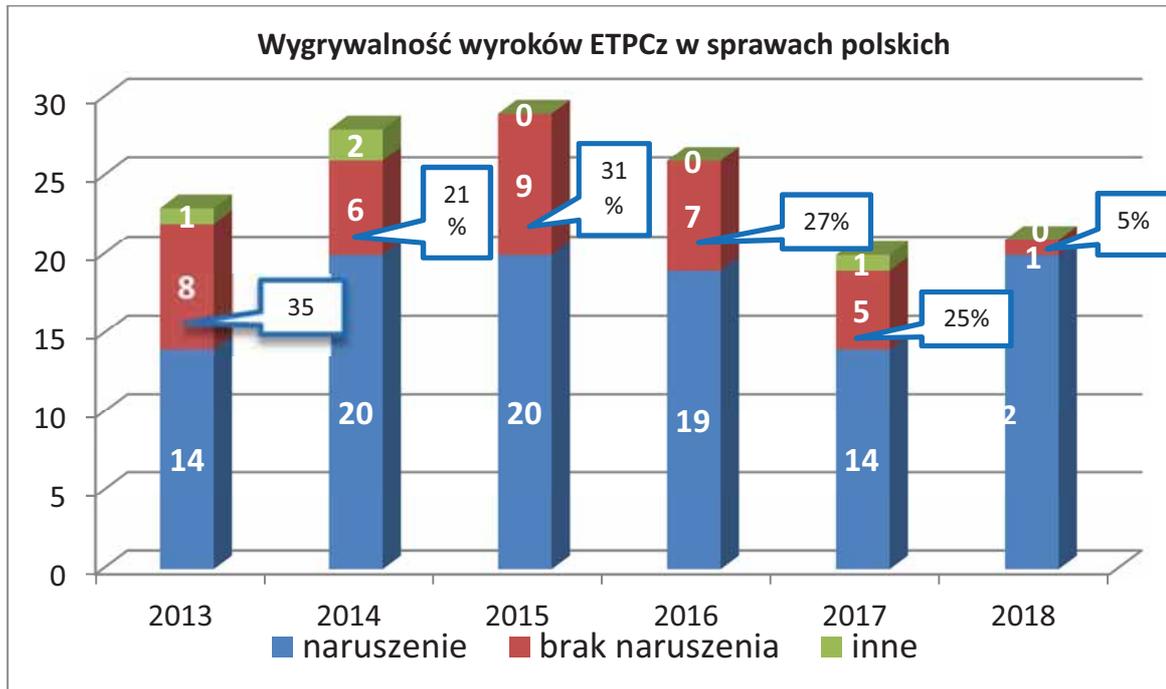
3. Liczba skarg zakomunikowanych rządowi

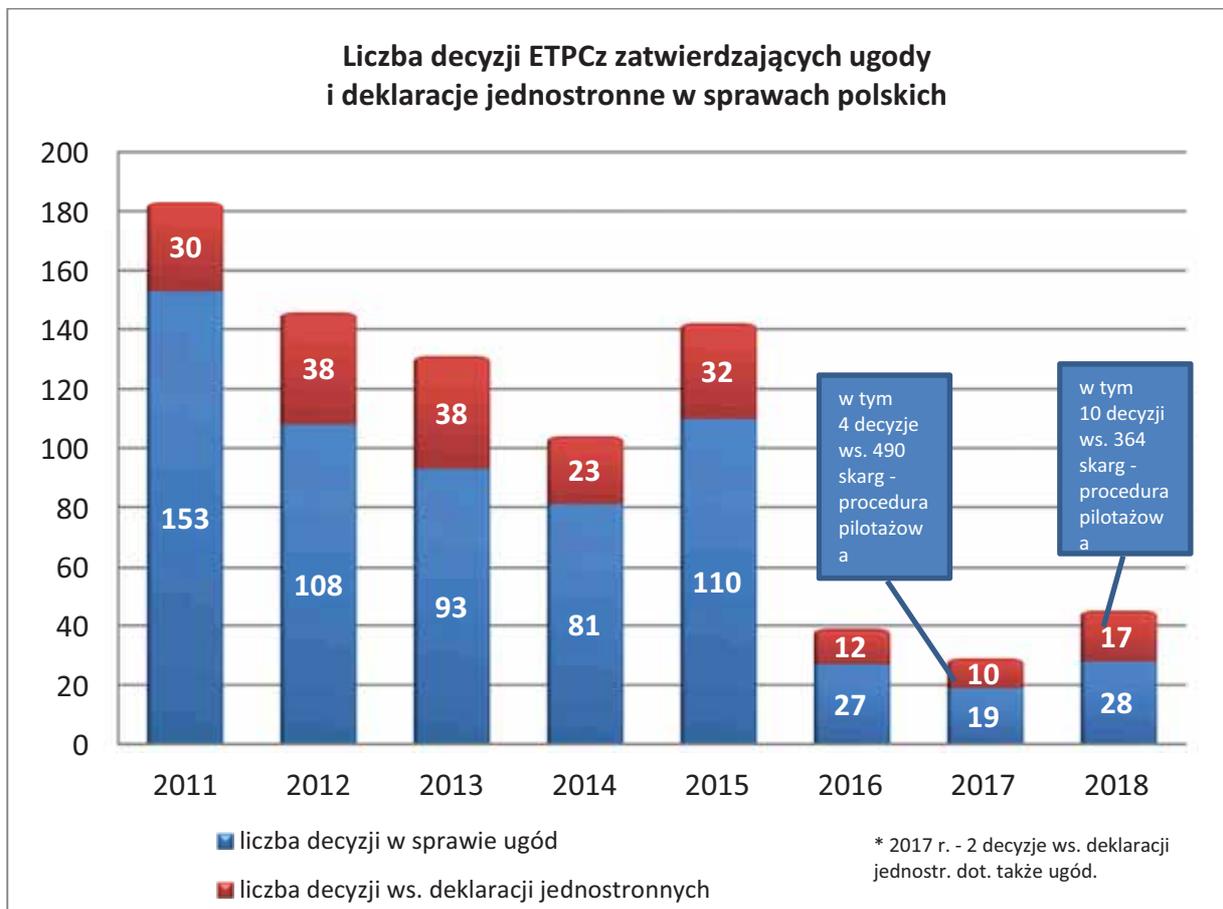
4. Liczba wyroków wydanych w polskich sprawach

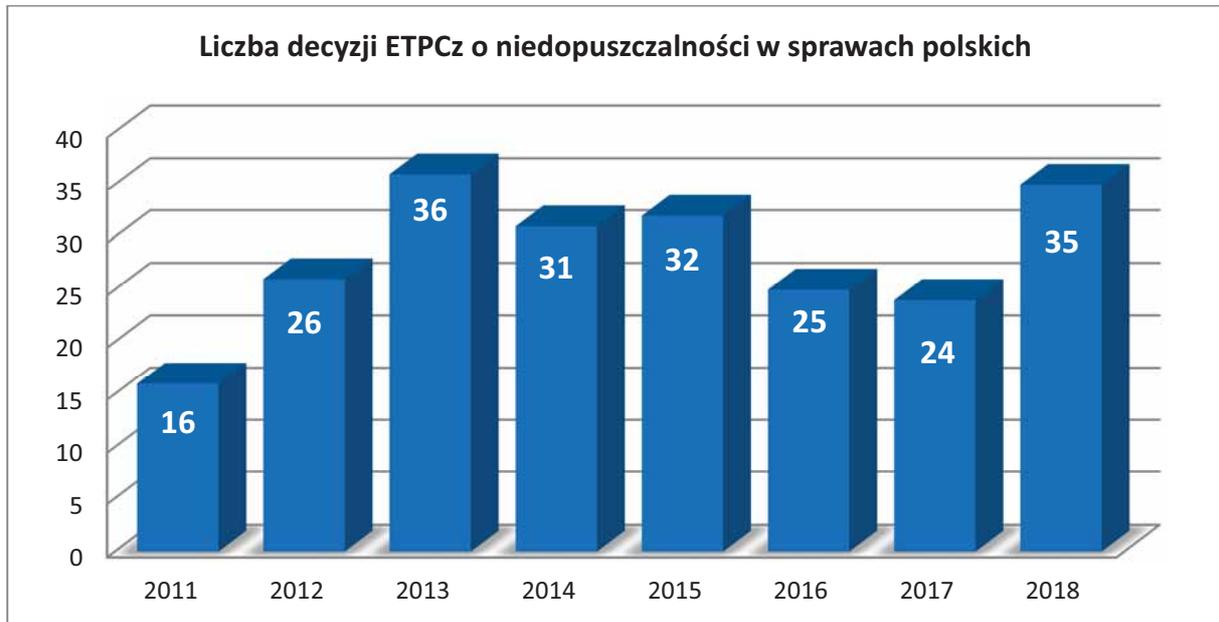
5. Wyroki na korzyść rządu

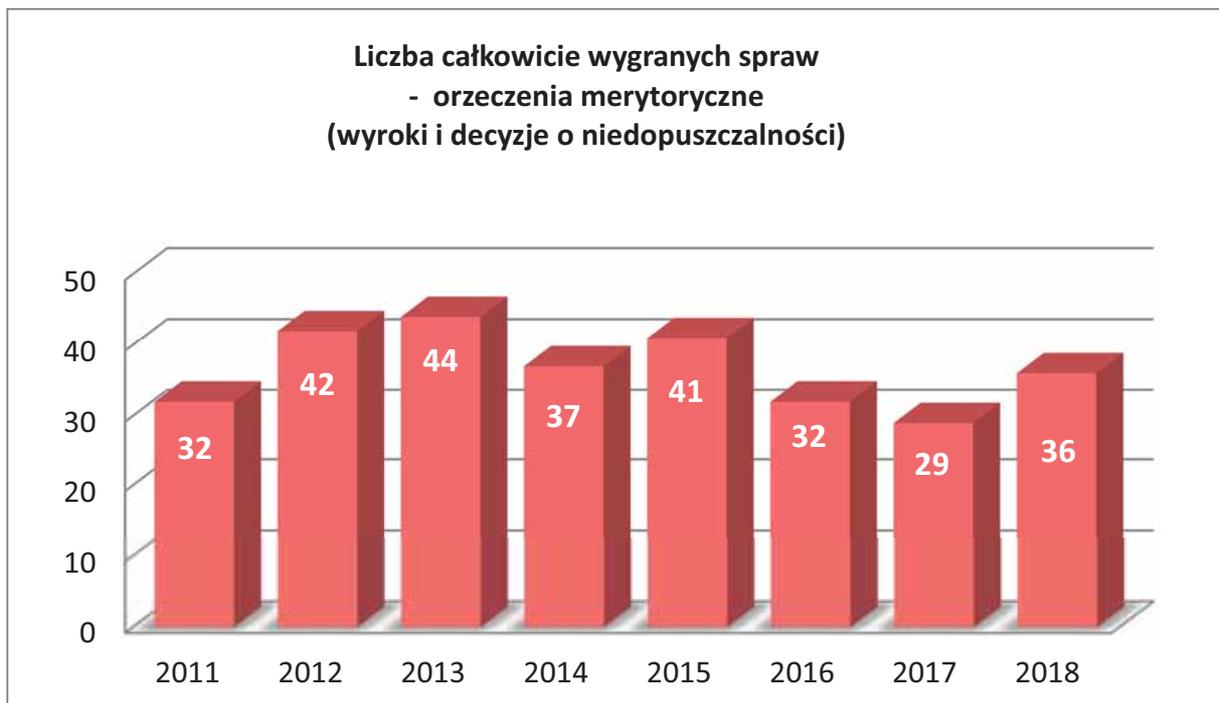
6. Liczba decyzji zatwierdzających ugody i deklaracje jednostronne

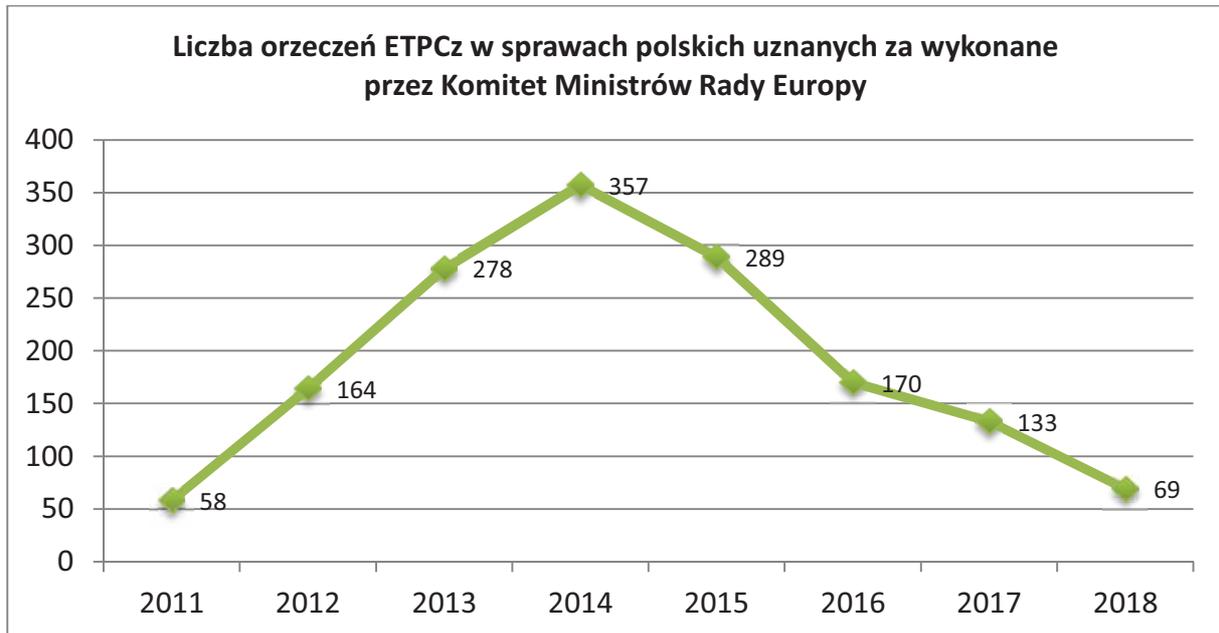
7. Liczba decyzji o niedopuszczalności

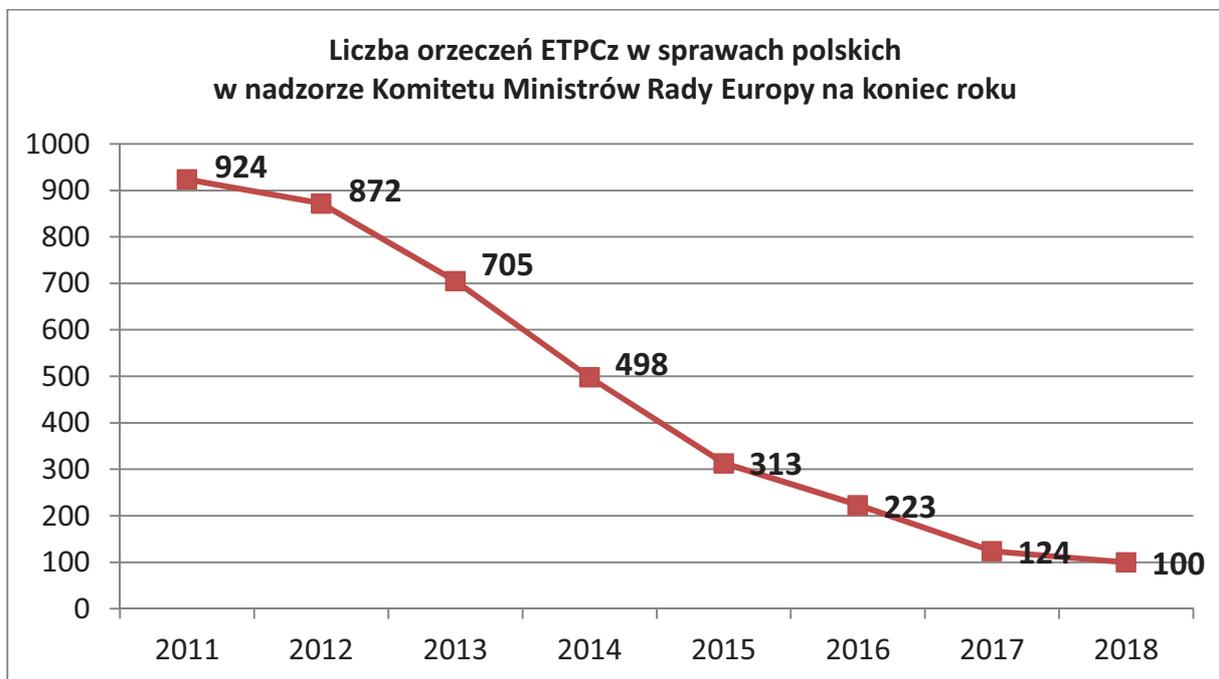
8. Liczba całkowicie wygranych spraw (wyroki i decyzje o niedopuszczalności)

9. Liczba orzeczeń uznanych przez KM za wykonane

10. Liczba orzeczeń znajdujących się w fazie wykonywania pod nadzorem KM wg stanu na koniec roku w poszczególnych latach

11. Wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydane w 2018 r.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Data wyroku	Naruszenie	Brak naruszenia
1.	<i>Małek p. Polsce</i>	9919/11	11.01.2018	art. 6 ust. 2	-
2.	<i>Oller Kamińska p. Polsce</i>	28481/12	18.01.2018	art. 8	-
3.	<i>Kuchta p. Polsce</i>	58683/08	23.01.2018	art. 6 ust. 1, art. 6 ust. 3 lit. d	-
4.	<i>Kościół Chrześcijan Baptystów we Wrocławiu p. Polsce</i>	32045/10	05.04.2018	art. 6 ust. 1	-
5.	<i>Bistieva i inni p. Polsce</i>	75157/14	10.04.2018	art. 8	-
6.	<i>Chim i Przywieczerski p. Polsce</i>	36661/07 i 38433/07	12.04.2018	art. 6 ust. 1 (sąd ustanowiony ustawą)	art. 6 ust. 1 (niezależny sąd), art. 6 ust. 1 (zarzut ingerencji ustawodawcy w proces karny)
7.	<i>Sępczyński p. Polsce</i>	78352/14	26.04.2018	art. 3, art. 1 Prot. 1	-
8.	<i>Bagniewski p. Polsce</i>	28475/14	31.05.2018	-	art. 8
9.	<i>Zieliński p. Polsce</i>	43924/12	05.07.2018	art. 5 ust. 3	-
10.	<i>Wołosowicz p. Polsce</i>	11757/15	12.07.2018	art. 3	-
11.	<i>Oleksa p. Polsce</i>	47580/13	12.07.2018	art. 3	-
12.	<i>Zagalski p. Polsce</i>	52683/15	19.07.2018	art. 5 ust. 3	-
13.	<i>Solska i Rybicka p. Polsce</i>	30491/17 i 31083/17	20.09.2018	art. 8	-
14.	<i>Parol p. Polsce</i>	65379/13	11.10.2018	art. 6 ust. 1	-
15.	<i>Burza p. Polsce</i>	15333/16	18.10.2018	art. 5 ust. 3	-
16.	<i>Walasek p. Polsce</i>	33946/15	18.10.2018	art. 3	-
17.	<i>Wcisło i Cabaj p. Polsce</i>	49725/11 i 79950/13	08.11.2018	art. 6 ust. 1, art. 6 ust. 1 w zw. z art. 13, art. 1 Prot. 1	-
18.	<i>Jurasz p. Polsce</i>	48327/09	22.11.2018	art. 3	-
19.	<i>Słomka p. Polsce</i>	68924/12	06.12.2018	art. 6 ust. 1, art. 10	-
20.	<i>Bukowski i inni p. Polsce</i>	47395/09	06.12.2018	art. 6 ust. 1	-
21.	<i>Witkowski p. Polsce</i>	21497/14	13.12.2018	art. 6 ust. 1	-

XVI. Podsumowanie

Raport za 2018 r. to już siódmy Raport roczny Pełnomocnika z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę. Tak jak poprzednie raporty, stanowi on podsumowanie działalności podejmowanej w okresie sprawozdawczym nie tylko przez MSZ, ale przez wszystkie resorty i inne podmioty odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych wyroków Trybunału.

Szczegółowość raportu oraz jego publikacja po przyjęciu przez Radę Ministrów służą zwiększeniu transparentności działań rządu w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału. Informacje w nim zawarte, a zwłaszcza przedstawione statystyki, pozwalają na stwierdzenie, że podejmowane w ostatnich latach działania na rzecz realizacji orzeczeń Trybunału w polskich sprawach przynoszą pozytywne rezultaty.

Należy jednak pamiętać, że pomimo wielu pozytywnych wyników, pozostające w nadzorze Komitetu Ministrów Rady Europy orzeczenia wskazują na wciąż istniejące problemy, których rozwiązanie wymagać będzie od rządu działań zarówno w zakresie zmiany prawa jak i dostosowania praktyki jego stosowania do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa Trybunału. W tym kontekście szczególnie istotny jest dołączony do Raportu Załącznik E, przedstawiający informację na temat koniecznych zmian w prawie polskim i praktyce jego stosowania, niezbędnych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak również informację nt. źródeł naruszeń Konwencji stwierdzonych w wyrokach Trybunału, będących skutkiem obowiązywania nieodpowiadającego standardom Konwencji prawa, bądź wynikających z nieodpowiedniej praktyki. Należy zwrócić uwagę, że wśród wyroków Trybunału wydanych w polskich sprawach w 2018 r. znajdują się takie, których wykonanie wydaje się wymagać zmiany nie tylko praktyki, ale i prawa (np. wyrok w sprawie *Solska i Rybicka*).

Na koniec 2018 r. liczba orzeczeń wydanych przeciwko Polsce, znajdujących się w nadzorze Komitetu Ministrów Rady Europy, spadła do 100 (w tym 69 wyroków i 31 decyzji zatwierdzających ugodę). Wśród tych spraw największą grupę stanowią wyroki dotyczące przewlekłości postępowań administracyjnych i sędowo-administracyjnych (18) oraz przewlekłości postępowań cywilnych i karnych (11 spraw, w tym wyrok pilotażowy w sprawie *Rutkowski* i 8 decyzji zatwierdzających ugodę w kilkuset skargach objętych pilotażem). Mimo zamknięcia wielu spraw w tych grupach w latach 2017-2018, KM nadal będzie nadzorował realizację środków generalnych w ramach grupy *Beller* oraz grupy *Bąk, Majewski i Rutkowski i inni*. Dlatego też działania rządu na rzecz przeciwdziałania przewlekłości postępowań przed sądami (zarówno cywilnymi, karnymi, jak i administracyjnymi) i organami administracyjnymi oraz zapewnienia skuteczności środków zaskarżenia długości tych postępowań, muszą być kontynuowane - przede wszystkim w zakresie skutecznej realizacji w praktyce przyjętych zmian w prawie. Te wysiłki powinny być oczywiście wspierane przez władzę sądowniczą, inne organy stosujące prawo oraz parlament.

Wspomniane wyżej wsparcie w postaci ścisłej współpracy rządu z władzą sądowniczą i ustawodawczą jest niezbędne w celu skutecznego wykonywania orzeczeń Trybunału. Należy bowiem pamiętać, że za naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stwierdzone przez Trybunał w poszczególnych wyrokach, odpowiada nie tylko władza wykonawcza, ale też sądownicza i ustawodawcza. Stąd też tylko bliska współpraca przedstawicieli wszystkich trzech władz pozwoli na skuteczną implementację wyroków. Ogromne znaczenie w tym zakresie mają m.in. działania upowszechniające standardy

wynikające z Konwencji i orzecznictwa Trybunału oraz działalność szkoleniowa, skierowana do praktyków stosowania prawa. Ponadto niezwykle istotny dla skutecznego przeciwdziałania naruszeniom Konwencji w przyszłości jest proces tworzenia prawa w sposób zgodny ze standardami strasburskimi. Z kolei w celu wzmocnienia roli i zaangażowania Parlamentu w proces wykonywania wyroków ETPCz warto byłoby powrócić do refleksji nad możliwością ponownego powołania stałej Podkomisji do spraw wykonywania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę w Sejmie RP.

Na zakończenie warto podkreślić, że w 2018 r. w dalszym ciągu spadała liczba wyroków Trybunału w sprawach polskich pozostających do wykonania i obecnie liczba spraw znajdujących się w procesie wykonania jest najniższa od 10 lat. Pokazuje to skuteczność reprezentacji procesowej MSZ, jak również działań Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, podejmowanych na rzecz wykonywania wyroków. Mając jednak świadomość konieczności pełnego wykonania wszystkich wyroków Trybunału, działania rządu na rzecz dalszego zmniejszenia liczby orzeczeń wymagających implementacji będą kontynuowane w 2019 r., a informacja o nich przedstawiona w kolejnym Raporcie.

Jan Sobczak
Pełnomocnik Ministra

Polska
w systemie
Europejskiej
Konwencji
Praw
Człowieka

I

Kalendarium przystąpienia Polski do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

26 listopada 1991 r. Polska staje się 26. członkiem Rady Europy.

19 stycznia 1993 r. Złożenie przez Polskę dokumentu ratyfikacyjnego Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zwanej dalej „Konwencją” lub „Europejską Konwencją Praw Człowieka”. Tego samego dnia Konwencja wchodzi w życie w stosunku do Polski. W życie wchodzi także zintegrowane z Konwencją Protokoł nr 2 do Konwencji dotyczący kompetencji Trybunału do wydawania opinii doradczych na wniosek Komitetu Ministrów Rady Europy, Protokoły nr 1 i 5 do Konwencji (zmieniające brzmienie części jej artykułów), jak również Protokoł nr 8 do Konwencji ustanawiający m.in. Trybunał Europejskiej Komisji Praw Człowieka.

Europejski Trybunał Praw Człowieka to organ sądownictwa międzynarodowego powołany w 1959 r., właściwy do orzekania w sprawie skarg indywidualnych lub w sprawach międzypaństwowych, stwierdzających naruszenia praw określonych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Od 1998 r. Trybunał obraduje w sposób ciągły, a osoby fizyczne mogą bezpośrednio wnosić sprawę do Trybunału. Trybunał ma swoją siedzibę w Strazburgu, w Pałacu Praw Człowieka - budyńku którego wizerunek jest znany na całym świecie - zaprojektowanym w 1994 r. przez brytyjskiego architekta, Lorda Richarda Rogersa. Trybunał nadzoruje przestrzeganie praw człowieka w 47 państwach członkowskich Rady Europy, które ratyfikowały konwencję.

1 maja 1993 r. Polska składa deklarację o uznaniu kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka oraz jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zwanego dalej „Trybunałem” lub „ETPCz”. Osoby podlegające jurysdykcji polskiej uzyskują prawo wniesienia skargi indywidualnej.

10 października 1994 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 1 do Konwencji (gwarancje ochrony mienia, prawo do edukacji, prawo do wolnych wyborów), Protokoł nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców), które wchodzi w życie wobec Polski. Polska ratyfikuje Protokoł nr 9 do Konwencji dotyczący prawa skarżącego do wniesienia skargi do Trybunału. Polska ratyfikuje Protokoł nr 10 do Konwencji zmieniający reguły głosowania Komitetu Ministrów nad uznaniem naruszenia Konwencji.

1 lutego 1995 r. Protokoł nr 9 wchodzi w życie wobec Polski.

20 maja 1997 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 11 do Konwencji (ustanowienie „jedynego Trybunału”).

1 listopada 1998 r. Protokoł nr 11 do Konwencji wchodzi w życie.

30 października 2000 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 6 do Konwencji dotyczący zniesienia kary śmierci w czasie pokoju.

1 listopada 2000 r. Protokoł nr 6 do Konwencji wchodzi w życie wobec Polski.

4 grudnia 2002 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 7 do Konwencji (proceduralne gwarancje dotyczące wydalania cudzoziemców, prawo do apelacji w sprawach karnych, odszkodowanie za niesłuszne skazanie, zakaz ponownego sądenia lub karania za ten sam czyn, równość praw i obowiązków małżonków w sferze cywilnoprawnej).

1 marca 2003 r. Protokoł nr 7 do konwencji wchodzi w życie wobec Polski.

12 października 2006 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 14 do Konwencji (zmiany proceduralne w celu zapewnienia efektywności Trybunału w perspektywie długoterminowej).

1 października 2009 r. Polska podpisuje Protokoł nr 14bis do Konwencji wprowadzający część reform przewidzianych w Protokole nr 14 do Konwencji.

1 czerwca 2010 r. Protokoł nr 14 do Konwencji wchodzi w życie, jednocześnie moc traci Protokoł nr 14bis do Konwencji.

23 maja 2014 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 13 do Konwencji (dotyczący zniesienia kary śmierci we wszystkich okolicznościach).

1 września 2014 r. Protokoł nr 13 do Konwencji wchodzi w życie wobec Polski.

10 września 2015 r. Polska ratyfikuje Protokoł nr 15 do Konwencji (będący rezultatem debaty nad usprawnieniem systemu konwencyjnego).

II

Polscy sędziowie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Prof. dr hab. Jerzy Makarczyk

urodził się w 1938 r. Specjalizuje się w prawie międzynarodowym publicznym. Związany był m.in. z Uniwersyteciem w Oxfordzie (w 1985 r.) i Chrześcijańskim Międzynarodowym Uniwersytetem w Tokio (w 1988 r.). Po 1989 r. sprawował m.in. funkcję sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Był pierwszym polskim sędzią w Trybunale, sprawującym ten urząd w latach 1992–2002. Prof. Makarczyk był również pierwszym polskim sędzią Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (Trybunału Sprawiedliwości UE) w latach 2004–2009.

Prof. dr hab. Lech Garlicki

urodził się w 1946 r. w Warszawie, a kolejne szczeble kariery prawnika – naukowca zdobywał na Uniwersytecie Warszawskim. Tutaj ukończył studia, obronił doktorat i rozprawę habilitacyjną. Specjalizuje się w prawie konstytucyjnym. Przed powołaniem na urząd sędziego ETPCz (na którym zastąpił prof. Jerzego Makarczyka) był sędzią Trybunału Konstytucyjnego (1993–2001). Urząd polskiego sędziego w Trybunale sprawował w latach 2002–2012. W ostatnim roku sprawowania urzędu sędziego ETPCz został Przewodniczącym Czwartej Sekcji (odpowiedzialnej m.in. za rozpatrywanie spraw przeciwko Polsce). Jest autorem licznych prac naukowych, w tym komentarza do Konstytucji RP i do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Prowadził wykłady na wielu uniwersytetach zagranicznych.

6

II. Polscy sędziowie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

7

Prof. dr hab. Krzysztof Wojtyczek

urodził się w 1968 r. w Krakowie. Od początku swojej pracy naukowej jest związany z Uniwersyteciem Jagiellońskim. W 1998 r. obronił pracę doktorską na temat zakresu dozwolonej ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w świetle Konstytucji RP. Był Dyrektorem Szkoły Prawa Francuskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 2010–2012 pełnił także funkcję dyrektora Ośrodka Koordynacyjnego Szkół Praw Obcych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 2006 r. jest członkiem Europejskiej Rady Naukowej, a od 2012 r. jest członkiem stowarzyszonej Międzynarodowej Akademii Prawa Porównawczego. Od 1 listopada 2012 r. jest sędzią Trybunału.

Kadencja 2012–2014

dr hab. Krzysztof Drzewicki, prof. UG
prof. dr hab. Małgorzata Korczyńska
prof. dr hab. Barbara Mikołajczyk
dyplomata Jakub Wołkiewicz
prof. dr hab. Anna Wyrzomska

III

Pełnomocnicy Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka

W postępowaniach przed ETPCz Polska jest reprezentowana przez Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Pełnomocnika powołuje i odwołuje Minister Spraw Zagranicznych w formie decyzji. W wykonywaniu swoich zadań Pełnomocnik kieruje się potrzebą ochrony

Sędziowie *ad hoc*

Sędzia *ad hoc* jest wyznaczany do składu Trybunału, gdy sędzia krajowy nie może zasiadać w Trybunale, wyliczył się lub został zwolniony od orzekania. Sędziowie *ad hoc* wybierani są w danej sprawie przez Prezesa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z listy złożonej uprzednio przez państwo. W kolejnych latach, od momentu wprowadzenia odnawialnej co dwa lata listy sędziów *ad hoc*, z ramienia Polski były wskazane następujące osoby:

Kadencja 2016–2018

dr hab. Dobrochna Bach-Golecka
dr hab. Antoni Bojarczyk, prof. UW
dr hab. Paweł Czubik, prof. UeH

Kadencja 2014–2016

prof. dr hab. Ireneusz Kamiński
prof. dr hab. Marian Kąpiński
prof. dr hab. Stanisław Sołtyński
prof. dr hab. Małgorzata Wąsek-Właderek
prof. dr hab. Eleonora Zietńska

8

II. Polscy sędziowie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

9

interesów Polski oraz zapewnienia poszanowania prawa, w tym zobowiązań prawnym międzynarodowym państwa w dziedzinie praw człowieka. Pełnomocnik w celu realizacji swoich zadań współdziała z przedstawicielami innych organów władzy publicznej.

Krzysztof Drzewicki
Pełnomocnik w latach 1994–2003

Doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, dyplomata. W latach 1989–1994 był doradcą Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” ds. międzynarodowych standardów pracy i praw człowieka. Od 1994 r. do 31 sierpnia 2003 r. pełnił funkcję

Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W latach 1999–2003 funkcję Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka kontynuował w Stałym Przedstawicielstwie RP przy Radzie Europy w randze radcy ministra pełnomocnego. W latach 2003–2010 był starszym doradcą prawnym w Biurze Wysokiego Komisarza ds. Mniejszości Narodowych Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (IOBWE). Do 2016 r. był zastępcą członka Europejskiej Komisji na rzecz Demokracji przez Prawo (zw. Komisji Weneckiej). Obecnie jest jednym z członków Doradczego Komitetu Prawnego przy Ministrze Spraw Zagranicznych. Opublikował ponad 110 prac naukowych w dziedzinie międzynarodowej ochrony praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego.

Jp. Jakub Wołoszewicz
Pełnomocnik w latach 2003–2012

Prawnik, dyplomata, przez ponad 30 lat związany z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Był m.in. zastępcą dyrektora Departamentu Prawno-Traktowego, dyrektorem Departamentu Wschodniego. W latach 1994–2001 był Ambasadorem RP w Estonii.

Od 28 października 2003 r. do 2 lipca 2012 r. pełnił funkcję Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, a od 2008 r. do 2012 r. był dyrektorem najpierw Biura, a następnie Departamentu do Spraw Postępowań przed Międzynarodowymi Organami Ochrony Praw Człowieka. Od 2013 r. do 2015 r. był Konsulem Generalnym RP w Doniecku.

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik od 2012 r.

Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji UW oraz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego, radca prawny w OIRP w Warszawie, członek Komisji Praw Człowieka przy Krajowej Radzie Radców Prawnych, a także dyplomowany legislator

Rządowego Centrum Legislacji, urzędnik mianowany II radca w służbie zagranicznej. Od 28 maja 2012 r. Dyrektor Departamentu do Spraw Postępowań przed Międzynarodowymi Organami Ochrony Praw Człowieka. Od czerwca 2006 r. do 3 lipca 2012 r. Zastępcą Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Z dniem 3 lipca 2012 r. powołana na Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

IV

Sekcja polska w Trybunale

Zgodnie z Regulaminem Trybunału, sekcja oznacza Izbę utworzoną na czas wyznaczony przez zgromadzenie plenarne Trybunału. Aktualnie w Trybunale wyznaczonych jest 5 sekcji, każda składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego oraz innych sędziów. Każdy sędzia jest członkiem jednej sekcji, a skład sekcji jest zrównoważony geograficznie i ze względu na płeć oraz odzwierciedla różne systemy prawne Państw-Słon.

Sędzia narodowy z urzędu wchodzi w skład Izby lub Wielkiej Izby rozpostrającej skargę przeciwko państwu, z ramienia którego został wybrany, a sprawy przeciwko Polsce są rozpostrwane przez Sekcję Pierwszą, dlatego też jest ona nazywana sekcją polską. Prace sekcji wspiera Kanclerz i jego Zastępca. Polska adwokat Renata Degener jest obecnie Zastępcą Kanclerza Sekcji Pierwszej.

Wicekanclerz Sekcji, mecenas Renata Degener

V

Wykonywanie wyroków Trybunału

Zgodnie z art. 46 ust. 2 Konwencji nadzór nad wykonywaniem wyroków Trybunału sprawuje Komitet Ministrów Rady Europy. W skład tego najważniejszego organu decyzyjnego Rady Europy wchodzi ministrowie spraw zagranicznych wszystkich krajów członkowskich Organizacji. Polskę w Komitecie Ministrów reprezentuje Minister Spraw Zagranicznych. Ministrowie spotykają się z reguły raz do roku na sesjach ministerialnych w maju. Na co dzień reprezentują ich Stałi Przedstawiciele (ambasadorzy), rezydujący w Strasburgu. Obecnie Stałym Przedstawicielem Polski przy Radzie Europy jest Ambasador RP Janusz Stańczyk. Polska sprawowała rotacyjnie przewodnictwo w Komitecie Ministrów od listopada 2004 r. do maja 2005 r.

Zadanie nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń Trybunału Komitet Ministrów sprawuje w specjalnym formacie do spraw praw człowieka (zw. CM-DH), na specjalnych posiedzeniach odbywających się cztery razy w roku. Na tych posiedzeniach, a także w bieżących pracach związanych z wykonywaniem przez Polskę swoich zobowiązań wynikających z wyroków Trybunału, Ministra Spraw Zagranicznych reprezentuje Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka lub jego zastępca.

Ogrom i kompleksowość wyzwań związanych z wykonywaniem wyroków strasburskich stały się istotnym przyczynkiem do poszukiwania formuły, która pozwoliłaby w sposób systematyczny i regularny badać zgodność przepisów i praktyki krajowej z wzorcem strasburskim. Pierwsze ramy instytucjonalne w zakresie wykonywania wyroków strasburskich na poziomie krajowym zostały określone w Programie Działań Rządu w sprawie wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wobec Rzeczypospolitej Polskiej, przyjętym 17 maja 2007 r. przez Radę Ministrów. Kolejnym krokiem w kierunku wypracowania optymalnego modelu było powołanie, zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów, Jarosława Kaczyńskiego, z 19 lipca 2007 r., międzyresorowego Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jako jego organu opiniodawczo-doradczego. Przez ponad dekadę swojej działalności Zespół w istotny sposób wpłynął na skoordynowanie działań rządu RP w odniesieniu do naruszeń Konwencji, w celu kompleksowego i zgodnego ze standardami konwencyjnymi wykonywania orzeczeń strasburskich.

14 Y. Wykonywanie wyroków Trybunału

ganie naruszeniu przez Polskę Konwencji oraz oceną zgodności z Konwencją i orzecznictwem Trybunału kluczowych projektów aktów prawnych, a także przygotowują roczne informacje na temat stanu wykonywania wyroków Trybunału. Przedmiotowa informacja przybiera formę Raportu z wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę, który jest przyjmowany przez Radę Ministrów.

Pracami Zespołu kieruje Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Posiedzenia Zespołu zwoływane są regularnie, co najmniej raz na kwartał, zaś do rozpatrzenia spraw niewymagających udziału wszystkich członków przewodniczący Zespołu może powoływać grupy robocze i zespoły doradcze. Z każdego posiedzenia Zespołu lub grupy roboczej sporządzane jest sprawozdanie, dostępne publicznie na stronie internetowej MSZ.

Dzięki intensywnym pracom członków Zespołu w ciągu ostatnich lat znacznie wzrosła liczba orzeczeń Trybunału uznanych przez Komitet Ministrów Rady Europy za wykonane przez Polskę, a tym samym doszło do zmniejszenia liczby orzeczeń Trybunału pozostających w procedurze wykonywania. W 2017 r. Komitet Ministrów Rady Europy uznał za wykonane 133 orzeczenia (w 2016 r. – 170 orzeczeń, a w 2015 r. – 289 orzeczeń), co w efekcie spowodowało, że liczba spraw pozostających w procedurze wykonywania orzeczeń przed Komitetem Ministrów spadła do poziomu 124 orzeczeń na koniec 2017 r. Jest to rekordowo niska liczba spraw pozostających w wykonaniu na przestrzeni ostatnich lat. Jeszcze w 2011 r. liczba orzeczeń znajdujących się w fazie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów wynosiła ponad 900. Za sukces Zespołu należy uznać, iż Polska jest jednym z liderów pod względem zamkniętych postępowań strasburskich zgodnie z ogłoszonym 4 kwietnia 2018 r. raportem Komitetu Ministrów Rady Europy na temat wykonywania wyroków w 2017 r.).

16 VI. Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

VI

Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Mędzyresorowy Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w momencie swojego powołania w 2007 r. był pionierską inicjatywą, zmierzającą do skoordynowania działań rządu RP w odniesieniu do stwierdzonych przez Trybunał naruszeń Konwencji. Powstał jako jedna z pierwszych takich struktur wśród państw Rady Europy, stając się inspiracją i modelem dla rozwiązań przyjmowanych przez inne państwa. Od czasu powstania Zespół jest skutecznym mechanizmem współpracy międzyresorowej w odniesieniu do problematyki związanej z wykonywaniem orzeczeń Trybunału przez Polskę.

Podstawowym zadaniem Zespołu jest monitorowanie wykonywania wyroków i decyzji Trybunału wobec Polski. Ponadto w ramach Zespołu eksperci, wyznaczani przez ministrów kierujących działami administracji rządowej, Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Pełnomocnika Rządu ds. Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania oraz zapraszani z głosem doradczym przedstawiciele innych instytucji i urzędów państwowych, sądów powszechnych i administracyjnych, zawodów prawniczych, a także przedstawiciele organizacji pozarządowych, dążą również do wypracowywania propozycji działań, mających na celu zapobie-

15

VII

Wybrane orzeczenia ETPCz w sprawach przeciwko Polsce

- 1.** Trzaska p. Polska, nr 25792/94, wyrok z 11 lipca 2000 r.

Zarzut naruszenia art. 5 ust. 3 i 4 Konwencji w związku z przewlekłością stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego i zbadania zgodności z prawem zastosowania tego środka, a także zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego.
- 2.** Kudła p. Polska, nr 30210/96, wyrok z 26 października 2000 r.

Zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego.
- 3.** Fuchs p. Polska, nr 33870/96, wyrok z 13 lutego 2003 r.

Zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowań administracyjnych.
- 4.** Broniowski p. Polska, nr 31443/96, wyrok z 22 czerwca 2004 r. – pierwszy wyrok pilotażowy.

Zarzut naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w związku z kwestią wypłaty odszkodowania za tzw. pieniądze zabużańskie.

17

<p>5. Husein-Czapka p. Polska, nr 35014/97, wyrok (Większa Izba) z 19 czerwca 2006 r. – wyrok pilotażowy</p> <p>Zarzut naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w związku ze stosowaniem przepisów nakładających na właścicieli budynków ograniczenia w odniesieniu do podwyższenia czynszu oraz wypowiedzenia stosunku najmu.</p>	<p>6. Stańkowska p. Polsce, nr 8932/05 oraz Staroszczyk p. Polska, nr 59519/00, wyroki z 22 marca 2007 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z naruszeniem prawa skarżących do dostępu do Sądu Najwyższego z powodu braku otrzymania w odpowiednim czasie i w odpowiedniej formie informacji o odmowie sporządzenia skargi kasacyjnej przez pełnomocnika z urzędu w postępowaniu cywilnym.</p>	<p>9. Kaprykówni p. Polska, nr 23052/05, wyrok z 3 lutego 2009 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 3 Konwencji w związku z warunkami opieki medycznej świadczonej w jednostkach penitencjarnych.</p>	<p>10. Orchowksi p. Polska, nr 17885/04 oraz Sikorski p. Polska, nr 17599/05, wyroki z 22 października 2009 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 3 Konwencji w związku z warunkami panującymi w jednostkach penitencjarnych, w szczególności przebadaniem.</p>
<p>7. Dzwonkowski p. Polska, nr 46702/99, wyrok z 12 kwietnia 2007 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 3 Konwencji w związku z obrażeniami domnymi przez skarżącego podczas zatrzymania przez policję oraz zarzut braku skutecznego śledztwa w celu wyjaśnienia przebiegu tego zatrzymania.</p>	<p>8. Bączkowski i inni p. Polsce, nr 15453/06, wyrok z 3 maja 2007 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 11 Konwencji w związku z ograniczeniem prawa do pokojowego zgromadzenia, zarzut naruszenia art. 13 w odniesieniu do braku skutecznego środka odwoławczego od decyzji odmawiającej zgody na organizację zgromadzenia oraz zarzut naruszenia art. 14 Konwencji w związku z odmową wyrażenia zgody na organizację zgromadzenia w oparciu o dyskryminujące przesłanki.</p>	<p>11. Grzałki p. Polska, nr 7710/02, wyrok z 15 czerwca 2010 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 9 Konwencji oraz art. 14 w zw. z art. 9 Konwencji z uwagi na brak zorganizowania lekcji etyki, a w konsekwencji brak oceny z tego przedmiotu na świadectwach ukończenia szkół wszystkich szczebli, co stanowiło przejaw dyskryminacji.</p>	<p>12. Horych p. Polska, nr 13621/08 oraz Puchowicz p. Polska, nr 20071/07, wyroki z 17 kwietnia 2012 r.</p> <p>Zarzut naruszenia art. 3 Konwencji w związku z przedłużającym się stosowaniem wobec skarżącego reżimu tzw. więzienia niebezpiecznego.</p>
		<p>13. Wyrok Ruszkowski i inni p. Polska, nr 72287/10, wyrok z 7 lipca 2015 r. – wyrok pilotażowy</p> <p>Zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowań sądowych oraz brakiem skutecznego środka odwoławczego w tym zakresie.</p>	

VIII

Wybrane reformy prawa i praktyki krajowej przeprowadzone w następstwie naruszeń praw człowieka stwierdzonych przez ETPCz

Przewlekłość postępowania

Boleścią polskiego systemu prawnego, która znalazła odzwierciedlenie w orzecznictwie Strasburskim, była przewlekłość postępowań sądowych i sądowno-administracyjnych. Aby jej zaradzić doszło do wprowadzenia – do polskiego systemu prawnego nowego środka krajowego – skargi na przewlekłość postępowania. Bezpośrednim impulsem do wprowadzenia tego rozwiązania było naruszenie stwierdzone przez ETPCz w wyroku w sprawie *Ruszkowski i inni p. Polska* (skarga nr 72287/10). Środek ten został przyjęty w drodze uchwalenia ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. W związku z wadliwą praktyką stosowania nowego środka przez sądy krajowe, stwierdzoną w wyrokach Trybunału, podlegał on zmianom w drodze nowelizacji wspomnianej wyżej ustawy. Jednak mimo początkowej niedoskonałości przyjętego rozwiązania, wprowadzony w Polsce model rozpoznawania skarg na przewlekłość postępowania został powielony w porządkach prawnych wielu państw Rady Europy.

Konieczne okazały się być także zmiany prawa dotyczące nadmiernej długości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych. Nowelizacji uległy m. in. art. 149 i 154 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Zmiany legislacyjne miały na celu usprawnienie, uproszczenie i zapewnienie szybkości postępowania przed sądami administracyjnymi m. in. przez przyznanie sądom kompetencji do stwierdzania, że nastąpiła bezzwrotność lub przewlekłość postępowania nawet jeśli postępowanie już się zakończyło.

Dostęp do sądu

rozumiany jako jakość pomocy prawnej świadczonej przez prawnika z urzędu w przypadku tzw. przymusu adwokacko-radcowskiego

Zmiany zostały wprowadzone w Kodeksie postępowania cywilnego w związku z niekorzystnym dla Polski rozstrzygnięciem Trybunału w sprawie *Stańkowska p. Polsce* oraz *Staroszczyk p. Polsce* (skargi nr 8932/05 oraz nr 59519/00). Sprawy te dotyczyły naruszenia prawa skarżących do dostępu do Sądu Najwyższego z powodu braku otrzymania w odpowiednim czasie i w odpowiedniej formie informacji o odmowie sporządzenia skargi kasacyjnej przez pełnomocnika z urzędu w postępowaniu cywilnym.

Podobny efekt w sprawach karnych udało się osiągnąć bez zmian w prawie. Jednocześnie orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazało na wyraźny zakres obowiązków sądu II instancji, który w przypadku sporządzenia przez prawnika z urzędu opinii o braku podstaw do wydlenia kasacji jest zobowiązany do poinformowania strony o możliwości wywiedzenia tego nadzwyczajnego środka zażalenie przez prawnika z wyboru, przy czym termin na jego wniesienie zaczyna dla strony biec, na nowo od momentu doręczenia tego pouczenia.

Zmiany objęły także ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi w związku z wyrokiem ETPCz w sprawie *Subicka p. Polsce* (skar-

ga nr 29342/06). Dotyczyła ona odmowy sporządzenia skargi kasacyjnej do NSA przez adwokata ustanowionego w ramach bezpłatnej pomocy prawnej. Nowelizacja stworzyła liczne gwarancje proceduralne odnoszące się do udzielania bezpłatnej pomocy prawnej i sposobu liczenia terminu na wniesienie skargi kasacyjnej, tak aby mimo opinii pełnomocnika z urzędu o braku podstaw do wniesienia tego środka skargający mógł wnieść skargę kasacyjną za pośrednictwem pełnomocnika z wyboru.

Poszanowanie mienia

Elementem ussań Trybunału w wyroku pilotażowym w sprawie Broniowski p. Polsce (skarga nr 31443/96) dotyczącej tzw. mienia zabużanego było stwierdzenie, że naruszenie prawa skarżącego gwarantowanego na mocy art. 1 Protokołu nr 1 wywodzi się z problemu o zasiegu powszechnym, wymykającego z nieprawidłowego funkcjonowania polskiego ustawodawstwa oraz praktyki administracyjnej. W celu wykonania tego wyroku stworzono system rekompensat zabużanych poprzez przyjęcie ustawy o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W sprawie Huson-Czapka p. Polsce (skarga nr 35014/97) Trybunał stwierdził naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji z uwagi na istniejący w Polsce w przeszłości system czynszów regulowanych, ponieważ skarżący nie mógł w sposób dowolny korzystać ze swojej własności ani pobierać czynszu w wysokości przez nią ustalonej. Sytuacja zmieniła się po uchwaleniu w 2006 r. ustawy o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Prawa rezydentów domów pomocy społecznej

Sprawa Kędzior p. Polsce (skarga nr 45026/07) dotyczyła trybu umieszczania osób ubezwłasnowolnionych w domu pomocy społecznej oraz braku bezpośredniego dostępu takich osób do sądu w celu wyrażenia i odwołania im zdolności do czynności prawnych. W celu wykonania ww. wyroku oraz podobnego wyroku w sprawie K.C. p. Polsce (skarga nr 31199/12), przyjęto ustawę o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw.

Postępowanie w sprawach nieletnich

W wyroku w sprawie Adamkiewicz p. Polsce (skarga 54729/00) Trybunał uznał, że nastąpiło naruszenie praw skarżącego z powodu nieuzyskania przez niego odpowiedniej pomocy adwokackiej w trakcie postępowania wyjaśniającego oraz ze względu na dopuszczenie przez sądy w postępowaniu poprawczym dowodu z wyjaśnień skarżącego złożonych w toku tego postępowania wyjaśniającego. Trybunał uznał też za wadliwy udział w składzie orzekającym sądu rodzinnego prowadzącego postępowanie poprawcze sędziego, który prowadził postępowanie wyjaśniające. Nowelizacja ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich przeprowadzona w związku z koniecznością wykonania powyższego orzeczenia wprowadziła regulacje mające na celu zagwarantowanie nieletnim rzeczywitego korzystania z prawa do obrony, w tym do pomocy profesjonalnego pełnomocnika, w trakcie postępowania. Zmieniono także procedurę, wprowadzając model postępowania jednolitego, bez wyodrębnienia postępowania wyjaśniającego.

Prawa osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych

Na przestrzeni lat polskie prawo penitencjarne przeszło szereg zmian w celu wykonania licznych wyroków Trybunału, dotyczących różnych aspektów pozbawienia wolności. Przede wszystkim, w związku z wyrokami w sprawach Orchowski p. Polsce oraz Sikorski p. Polsce (skarga nr 17885/04 oraz nr 17599/05), w których Trybunał uznał panującą w polskich więzieniach przeludnienie za problem strukturalny, zmianie uległy te przepisy prawa karnego i penitencjarnego, które wpływały na stan zatłoczenia jednostek. Podjęty został również cały szereg działań organizacyjnych, które pozwoliły zlikwidować zjawisko przeludnienia w zakładach penitencjarnych. Decyzjami z 12 października 2010 r. w sprawach Łatak p. Polsce oraz Łomirski p. Polsce (skarga nr 52070/08 oraz 33502/09) ETPCz potwierdził skuteczność powództwa o ochronę dóbr osobistych jako skutecznego środka pozwalającego dochodzić zadośćuczynienia z tytułu przebywania w warunkach przeludnienia w jednostce penitencjarnej.

Kodeks karny wykonawczy znowelizowano także m.in. w celu wykonania orzeczeń w sprawach Horych p. Polsce i Plechowicz p. Polsce (skarga nr 13621/08 i 20071/07), dotyczących reżimu wykonywania kary pozbawienia wolności w stosunku do osób zakwalifikowanych jako wymagające osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi aresztu śledczego lub zakładu karnego typu zamkniętego, w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa aresztu lub zakładu, tj. do kategorii tzw. niebezpiecznych. Wprowadzone w następstwie tych wyroków zmiany w polskim prawie pozwoliły na wyeliminowanie dorywczych automatyzmów przy kwalifikacji osadzonych do kategorii tzw. więźniów niebezpiecznych oraz stworzyły możliwość stopniowego łagodzenia rygorów związanych z kwalifikacją do tej kategorii więźniów. Ponadto przyjęto przepisy mające na celu wyeliminowanie cenzury korespondencji osadzonych z organami ochrony praw człowieka (sprawa Klamecki nr 2 p. Polsce, skarga nr 31583/96), skuteczne zapobieganie próbom samobójczym wśród osadzonych (sprawa Jasinska p. Polsce, skarga nr 28326/05) oraz zagwarantowanie niezwłocznego wykonywania orzeczeń sądowych skutkujących odzyskaniem wolności (sprawa Mamelka p. Polsce, skarga nr 16761/07).

IX

Działania MSZ ukierunkowane na upowszechnianie standardów praw człowieka wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPCz

Seminarium Warszawskie

Seminarium Warszawskie to cieszący się dużym zainteresowaniem cykl konferencji, organizowany corocznie, od 11 lat, jako międzynarodowe forum wymiany doświadczeń kadry naukowej i praktyków związanych ze stosowaniem Konwencji oraz działalnością ETPCz. Jest okazją do poruszenia

Publikacje Seminarium Warszawskiego

w gronie wybitnych ekspertów bieżących tematów wpisujących się w agendę międzynarodową. Corocznie gromadzi ok. 150 słuchaczy zainteresowanych tematyką praw człowieka, w tym urzędników, sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych, których praca zawodowa wymaga znajomości orzecznictwa ETPCz. Podczas dotychczasowych Seminariów Warszawskich prelegentami byli m.in. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy i Prezes Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Jedną z edycji konferencji odbyła się pod patronatem Sekretarza Generalnego Rady Europy. Idea każdego Seminarium Warszawskiego zostaje utrwalona w postaci polsko-angielskiej publikacji pókonferencyjnej.

Konkursy plastyczne

Ministerstwo Spraw Zagranicznych organizuje konkursy plastyczne dla dzieci szkół podstawowych. Stanowią one nieodłączną część promowania praw człowieka wśród najmłodszych odbiorców.

Tłumaczenie wyroków ETPCz

Ograniczeniu liczby nowych skarg wnoszonych do ETPCz przeciwko Polsce służy Porozumienie w sprawie tłumaczenia i udostępniania orzeczeń ETPCz zawartego w 2014 r. między Ministrem Spraw Zagranicznych, Ministrem Sprawiedliwości, Trybunałem Konstytucyjnym i Naczelny Sąd Administracyjny oraz od 2015 r. Prokuratorem Generalnym, obecnie Prokuratorem Krajowym. Porozumienie to zakłada coroczne tłumaczenie na język polski wybranych przez strony orzeczeń Trybunału wydanych w sprawach przeciwko innym państwom. Celem podjętego działania jest zapobieganie ewentualnym podobnym naruszeniom Konwencji przez Polskę, a także poprawienie dostępu do rzetelnej informacji nt. bieżącego rozwoju orzecznictwa ETPCz. Polski model współpracy, zakładający bezpośrednie włączenie TK, NSA i prokuratury do procesu selekcji i tłumaczenia wyroków Trybunału, jest bardzo pozytywnie oceniany w Radzie Europy i wskazywany jako przykład dobrej praktyki.

X Statystyki

rok	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
liczba skarg p. Polsce skierowanych do rozpoznania przez skład siedmioro ETPCz w przedzycielnych latach	1768	3022	4071	2968	2747	2382	3422	2046
wskaznik liczby skarg p. Polsce do ETPCz w stosunku do liczby ludności	1,33	1,52	1,06	1,03	0,72	0,57	0,64	0,54
miesiące Polski na terenie państw Rady Europy pod względem liczby czwartych skarg przed ETPCz	6	7	10	12	9	9	9	10
liczba wyroków ETPCz wydanych w sprawach p. Polsce	137	71	74	23	28	29	26	20
liczba wyroków ETPCz stwierdzających naruszenie Konwencji przez Polskę	87	54	59	13	20	20	18	14
liczba decyzji ETPCz zatwierdzających ugody i deklaracje pojedynczo w sprawach p. Polsce*	82	133	108	93	81	110	27	19
liczba decyzji ws. ugód	18	30	28	16	23	52	12	10
liczba skarg p. Polsce ogółem skieranych do rozpoznania lub stwierdzonych i liczby przez ETPCz	3024	3019	7081	5388	2368	2251	2246	2446
liczba skarg sakrosankcyjnych napływających przez ETPCz	336	246	193	104	101	170	69	87
liczba orzeczeń ETPCz w sprawach p. Polsce w nadzorczo Komisji Ministrów Rady Europy na koniec roku	721	824	872	701	498	513	223	124
liczba orzeczeń ETPCz w sprawach p. Polsce uznanych za wywołane przez Kancelarię Konsultacji Rady Europy	5	18	164	278	327	289	170	131

*W 2017 r. dwie decyzje dotyczyły zarówno zatwierdzenia deklaracji jednostronnych, jak też ugód. Decyzje wliczone do ugód i uwagi na fakt, że są objęte procedurą nadzoru Komitetu Ministrów Rady Europy.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

W ulotce zostały wykorzystane zdjęcia udostępnione dzięki uprzejmości Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz zdjęcia pochodzące z archiwum MSZ.

Opracowanie graficzne:
Magda Małczyńska-Umeda

Materiał został przygotowany przez Departament ds. Postępowañ przed Międzynarodowymi Organami Ochrony Praw Człowieka Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Al. J. Ch. Szucha 23
00-580 Warszawa
tel.: +48 22 523 93 19
fax: +48 22 523 88 06
dpopc.sekretariat@msz.gov.pl
www.msz.gov.pl

ISBN: 978-83-63743-71-0

WYKAZ SKRÓTÓW:

Pełnomocnik – Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw Postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka

Zespół, Zespół ds. ETPCz – Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Trybunał, ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka

RE – Rada Europy

Raport z wykonania – raport z działań podjętych w celu wykonania wyroku Trybunału

KM, KM RE – Komitet Ministrów Rady Europy

DWW, DWW Sekretariatu RE – Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Sekretariatu Rady Europy

Konwencja, Europejska Konwencja Praw Człowieka – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW:

A. Wykaz planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów w 2018 r.

B. Pełne teksty planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów w 2018 r.

C. Sprawozdania z posiedzeń plenarnych Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyły się w 2018 r.

D. Wybrane wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydane w 2018 r. w sprawach dotyczących innych Państw-Stron Konwencji, które mają lub mogą mieć znaczenie dla prawa lub praktyki jego stosowania w Polsce.

E. Wykaz koniecznych zmian w prawie polskim i w praktyce jego stosowania koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

F. Pełne teksty komunikacji przesłanych do Komitetu Ministrów wraz z odpowiedziami rządu.